TREMTINYS

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d. 2000m. liepos 20d. Nr. 26-27 (408-409)

Tarptautinio kongreso medžiaga

Valstybinės masinio teroro politikos mechanizmas: SSRS, 1917-1941m.

Šiame dokumente aš rėmiausi savo monografija "Masinis teroras - valstybės valdymo būdas SSRS, 1917-1941m.: ištakų tyrimas" (Kijevas, 1999m.). Svarbiausia šio projekto metodinė idėja - nuo istorijos proceso sociologinio aprašymo pereiti prie tikros istorijos. Mitologinės vaizduotės neigimas galėtų būti veiksmingas, jei mes pasiremtume maksimaliai personifikuotomis konstrukcijomis. To siekdamas, autorius jau susipažino su 1500 buvusio KGB tyrimo bylų.

Buvo ištirta gausybė platausmasto operacijų, nukreiptų prieš tam tikras klases ir socialines grupes. Paaiškėjo, kad SSRS socialinei revoliucijai vadovavo bolševikų vyriausybė, buvo remiamasi marksizmo-leninizmo teorija ir buvo totalitarinio pobūdžio.

Maksimaliai apibendrinę, galime daryti išvadą, kad visa SSRS vidaus politika buvo siekiama suformuoti naujo tipo tautą - komunizmo statytojus. Kitaip tariant, masinis teroras buvo grindžiamas ne Stalino ar Lenino piktavališkumu, bet esminiais pačios komunistinės pasaulėžiūros principais.

Pirmoji bolševikų slaptųjų tarnybų funkcija buvo informacinė. Įvedusi įvairias registracijų, paraiškų ir pasų sistemas, valstybė sukūrė informacinę sistemą apie valstybės gyventojus, ypač tuos, kurie gyveno miestuose, ir daugiausia vyrus.

Masinis teroras buvo antrinė, pagalbinė slaptųjų tarnybų funkcija. Visi valstybinės svarbos sprendimai buvo priimami VKP(b) Centro komiteto politbiure, per Sovnarkom ir VCIK perduoti Ukrainos komunistų partijos centro komiteto politbiurui arba politbiurų, neturėjusių komunistų partijų centro komitetams, po to perduoti respublikiniams Radnarkomams ir vykdomiesiems komitetams, o po to patekdavo į žemesnę grandį - regionų taryboms. Taip buvo įgyvendinami Kremliaus sprendimai, lėmę masinio teroro pobūdį. Jie būdavo priimami vienas po kito ir būdavo nukreipti prieš vieną ar kitą socialinę grupę ar klasę. Kiekvienai respublikai ar regionui net būdavo nustatomi apribojimai, kiek tūkstančių žmonių turi būti sušaudyta, kiek - įkalinta koncentracijos stovyklose, kur jie prisidėdavo prie "didžiųjų komunizmo statybų".

S. BILOKIN

Ukrainos istorijos instituto, Ukrainos nacionalinės mokslų akademijos vyresnysis mokslinis bendradarbis

Komunistų nusikaltimų žmogiškumui padariniai

Estijoje atliktų psichologinių ir socialinių tyrimų tezės

Visoms aplink Sovietų imperiją esančioms šalims teko gydyti ir jos vis dar gydo istorinio, fizinio ir protinio genocido žaizdas, kurias atvėrė organizuotas komunistinės imperijos teroras. Pažvelgus į geopolitinį žemėlapį matyti, kad Baltijos valstybės išsidėsčiusios tarsi ant ugnikalnio. Jos patyrė visą komunizmo siaubą. Baltijos tautos neteko daug žmonių, neteko net negimusių vaikų. Pavyzdžiui, iš Estijos į Rusiją 1940-1987m. buvo deportuota 125000 žmonių (viena dešimtoji gyventojų). Apie 50000 iš jų mirė arba jiems buvo įvykdyta mirties bausmė. Šimtai tūkstančių buvo laikomi nusikaltėliais ir komunistinio režimo priešais.

Masiškai represuodami ir naikindami minties elitą, komunistai siekė pasėti absoliučią egzistencinę baimę ir nerimą, palaužti ir sužlugdyti asmenybę ir tautą ir sukurti naują būtybę - "homo soveticus".

Nustatėme, kad šio ilgo traumavimo padariniai kalėjusiems ir nekalėjusiems asmenims yra skirtingi. Tikriausiai ilgiausiai išlieka ir sunkiausiai pakeliamos yra psichologinės ir socialinės traumos, įskaitant potrauminio streso sukeltus sutrikimus ir įkaito sindromą: depresija, nerimas, pasikartojantys košmarai, pakitusios asmenybės jausmas, gėda, izoliacija, atminties, dėmesio sutrikimai, nuovargis, seksualinės problemos.

Gydymas ir adaptacija atliekami hierarchiškai, vietą ir laiką derinant su psichologine gynyba ir adaptacijos reakcijomis. Tai apima nesutaikomumą, religinius ir

(keliama į 2 psl.)

Partizanų atminimas įamžintas Leipalingyje

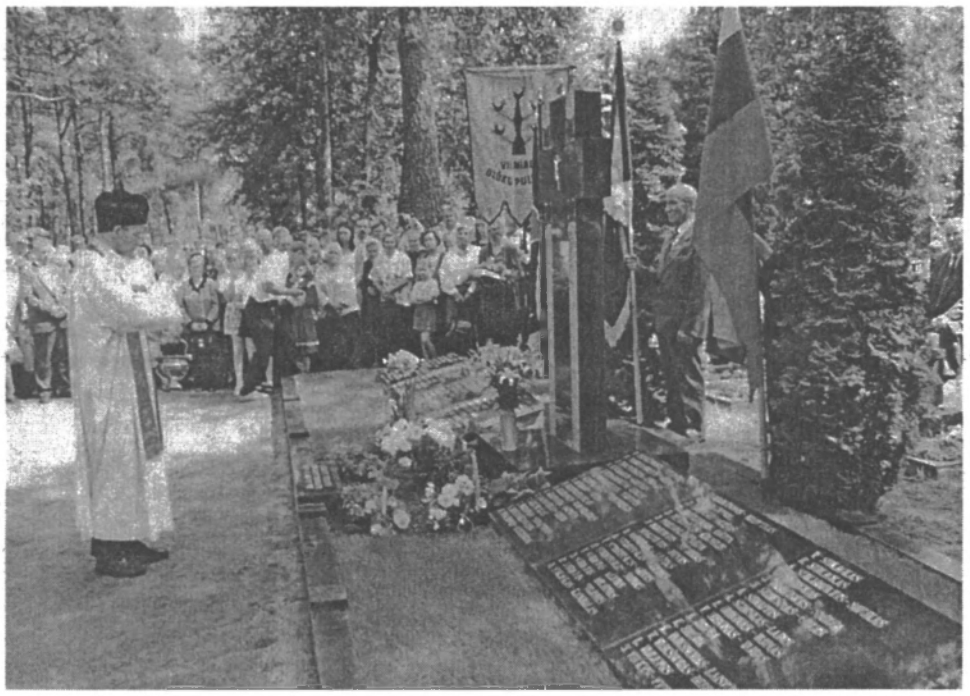

Į bažnyčią žengia išlikę gyvi partizanai su Dainavos apygardos partizanų vėliava, su žalia šaulių vėliava žengia šauliai, Krašto apsaugos kariai. Pilnutėlė bažnyčia. Čia žuvusių kovotojų giminės, draugai, gyvųjų artimieji.

Šv.Mišių, kurias už žuvusius dėl laisvės kovotojus aukoja kun. R.Grigas, pradžia... Aidi solisto A.Motūzos giesmė, visus jaudina kun. R.Grigo pamokslas. Iškilmės kapinėse. Balio Urbono žodis: "Čia šventa žemė, čia ilsisi 117 žuvusių Lietuvos partizanų. Atėjome nulenkti galvą ir jiems padėkoti už iškovotą laisvę". Kun. R.Grigas pašventina kryžių- paminklą, kreipiasi į Aukščiausiąjį, prašydamas ramybės šiems kapams ir taikos gyviesiems.

Vedantysis B.Urbonas kviečia kalbėti "atžalyną" - Leipalingio parapijos vaikučiukus. Deklamacija prasideda Maironio giesmės "Graži tu, mano brangi tėvyne" posmais. Pritaria visa minia. Jausmingai deklamuoja jaunimas eiles, keisdamas giesmėmis ("Oi neverk, motušėle", "Marija, Marija").

Partizanas A.Kalėda dėkoja tiems, kas kūrė ir pastatė paminklą, kvietė tęsti partizanų darbus - puoselėti laisvę.

Joana Vilkelytė - partizano Barzduko dukra - pasakoja skaudžią jų šeimos tragediją: tėvas žuvo kovoj, motina, likusi su penketu mažamečių vaikų, vargo blaškoma, prarado sveikatą.

Vienas po kito kalba ir kalba vis apie tai, kas kovoje patirta. Antai partizanų ryšininkė A.Lukoševičienė eilėmis apsako partizano Liepos žūtį. Skaudžias Urbonų šeimos tragedijas prisimena B.Urbonas.

Druskininkiečių etnografinis ansamblis "Stadulėlė" vieną po kitos sudainuoja partizanų dainas.

Alytiškis H.Rimkus, vadovavęs partizanų palaikų paieškai ir perlaidojimui, kukliai pasakoja apie nuveiktus darbus, dėkoja tiems, kas paminklą kūrė, statė, puošė kapus. Mokytojas A.Volungevičius kvietė aplankyti mokyklos muziejuje esančią rezistencijos kovos ekspoziciją.

Kalbėjo plk. ltn. Gudavičius, "Valstiečių laikraščio" korespondentas J.Kulakauskas, paminklo statybą organizavusi Zuzana Urbonaitė, baigiamąjį žodį tarė renginio organizatorius, dviejų žuvusių partizanų brolis B.Urbonas.

Per pušyną lig Seiros aidi "Tautiškos giesmės" garsai.

Onutė BLEIZGIENĖ

Leipalingis

Tarptautinio kongreso medžiaga

Komunistų nusikaltimų žmogiškumui padariniai

Estijoje atliktų psichologinių ir socialinių tyrimų tezės

(atkelta iš 1 psl.)

prietaringus ritualus, nemalonios realybės neigimą, kalinio ar įkaito stereotipus, užsisklendimą ir racionalizaciją. Kai kurios aukos ar išlikę liudininkai gali pulti į rezignaciją, susitapatinti su agresoriumi ir pan. Kai kurie mechanizmai, taikomi greta ilgalaikių represijų, ir besikeičiančios neokapitalistinės politikos sąlygos gali sukelti psichopatiją ar postsocialistinį "sergančios visuomenės" reiškinį.

Nacių ir sovietų režimo aukų ir išlikusių liudininkų elgsena skiriasi. Nacių ir (ar) holokausto aukoms ir gyviems liudininkams moraline, politine ir materialine prasme buvo labiau atlyginta, ir nuo 1945m. jie susilaukė didesnio dėmesio, apie juos buvo kalbama, ir jie buvo pripažinti. Dabar jie yra atviresni, todėl jų medicininė psichologinė reabilitacija davė akivaizdžiai geresnių rezultatų nei kitų aukų ir gyvų liudininkų reabilitacija.

Mūsų įsitikinimu, visuomenę galėsime išgydyti ir išvalyti nuo komunistinės psichologinės taršos tik išplėtę genocido sąvoką, pasmerkę komunizmo ideologiją, įvertinę komunizmo nusikaltimus ir privertę nusikaltėlius atgailauti. Atėjo laikas pasauliui šiuos veiksmus paremti.

Šio pranešimo autorius yra Tartu universitetinės klinikos gydytojas ir konsultantas bei Estijos kankinimų aukų medicininės reabilitacijos centro medicinos konsultantas, buvęs politinis kalinys, išgyvenęs sovietų Gulago koncentracijos stovykloje ir mirtininkų kameroje. Autoriaus motiną jo gimimo dieną nužudė čekistai. Pastaruosius 30 metų dirbdamas gydytoju išgydė daugiau kaip 4000 žmonių, kurie bandė nusižudyti (maždaug 9 proc. visų mirštančiųjų).

Heino NOOR,
Estijos kankinimų aukų medicininės reabilitacijos centras, medicinos mokslų daktaras

Totalinis Lietuvos krašto apsaugos vadovybės sunaikinimas

(Pranešimas, skaitytas Tarptautinio Vilniaus visuomeninio Tribunolo komunizmo nusikaltimams įvertinti posėdyje 2000m. birželio 13d.)

Sovietų sąjunga sudarė nusikalstamą sandėrį su Vokietija ir 1940m. birželio 15d. okupavo Lietuvą. Lietuvos kariuomenė buvo sunaikinta be kovos. Laisva ir okupuota Lietuva turėjo 24 Kariuomenės vadus ir Krašto apsaugos ministrus. Iš jų trys mirė sava mirtimi, nepatyrę represijų. Dvidešimt patyrė bolševikų okupacinio režimo represijas. Iš jų septyni, gelbėdamiesi nuo sovietų teroro, buvo priversti pasitraukti į Vakarus:

1) ministras ir kariuomenės vadas plk. K.Žukas, 1944m. į Vokietiją, vėliau į JAV;

2) ministras plk. B.Sližys, 1944m. į Vokietiją, vėliau į JAV;

3) ministras gen.ltn. T.Daukantas (buvo suimtas 1941m. ir tais pačiais metais birželį sukilėlių išlaisvintas), 1944m. į Vokietiją, vėliau į Argentiną;

4) ministras plk.ltn. J.Variakojis, 1944m. į JAV;

5) ministras ir kariuomenės vadas brg.gen. S.Raštikis (1919m. fronte sužeistas pateko į bolševikų nelaisvę), 1941m. pasitraukė į Vokietiją, vėliau į JAV;

6) ministras brg.gen. S.Dirmantas, 1944m. į Vokietiją, vėliau į JAV;

7) ministras brg.gen. K.Musteikis, 1940 06 15 į Vokietiją, vėliau į JAV.

Keturi buvo sušaudyti:

1) ministras plk. B.Giedraitis, 1941 06 27 prie Červenės;

2) ministras plk.ltn. J.Papečkys, 1942 11 04 Jakutske;

3) gynybos pajėgų (partizanų) vadas gen. J.Žemaitis, 1953 11 26 Butyrkų k. Maskvoje;

4) gynybos pajėgų (partizanų) vadas gen. A.Ramanauskas, 1957 11 29.

Trys buvo nukankinti kalėjimuose ir tremtyje:

1) kariuomenės vadas, ministras gen.ltn. P.Liatukas, 1945 09 06 Vilniaus kalėjime;

2) ministras V.Voldemaras, 1942 12 16 Butyrkų kalėjime, Maskvoje;

3) ministras plk.ltn. A.Merkys, 1955 03 05 Malenkuose, Vladimiro sritis.

Išvengė represijų tik vienas vienintelis prosovietinės orientacijos kariuomenės vadas div.gen. Vincas Vitkauskas, įsakęs nesipriešinti okupanto kariuomenei. Toks buvo Maskvos ultimatumo reikalavimas, kuriam pakluso Lietuvos Respublikos politinė vadovybė.

Okupantas sunaikino visą Lietuvos kariuomenę. Karininkija, kaip potenciali ginkluoto pasipriešinimo jėga, buvo naikinama pirmiausia ir nuosekliai. Tačiau karininkų kovos dvasia nebuvo palaužta. Daugelis Lietuvos kariuomenės karininkų vėliau tapo partizaninio karo organizatoriais ir vadais. Beveik visi jie žuvo pasipriešinimo kovose, kurios, pasibaigus Antrajam pasauliniam karui, Lietuvoje tęsėsi dar visą dešimtmetį. Jie, kovodami su okupantu, gynė ne tik Tėvynės laisvę, bet ir kariuomenės garbę.

Krašto apsaugos ministrų ir kariuomenės vadų totalinis persekiojimas - tai tik ledkalnio viršūnė. Klasių kovos pseudomokslu grįstas okupuotos valstybės krašto apsaugos vadovybės sunaikinimas vertintinas kaip itin sunkus komunizmo nusikaltimas, siekiant palikti okupuoto krašto gyventojus be tautinės inteligentijos, o valstybę be galimo pasipriešinimo vadų.

Prie pranešimo pridedamos krašto apsaugos ministrų ir kariuomenės vadų biografijos su portretais.

Edmundas SIMANAITIS

Dėl 1920-1939m. rytų Lietuvos okupacijos teisinio įvertinimo

Sulaužius išvakarėse pasirašytą Suvalkų sutartį, 1920-1939m. Lenkija okupavo istorinę Lietuvos sostinę Vilnių ir rytines lietuvių etnines žemes. Per 19 metų buvo prievarta nutautinta, apiplėšta, ištremta, persekiota, kalinta, sužalota, nužudyta daug lietuvių, kitų Lietuvos piliečių. Uždarytos lietuviškos mokyklos, skaityklos, organizacijos, laikraščiai. Iš Lenkijos buvo atsiųsta tūkstančiai kolonistų, prieš Lietuvą kariavę Lenkijos kariai neteisėtai apdovanoti Lietuvos žeme, lenkiškoms organizacijoms suteiktas nekilnojamasis turtas.

Šie skaudūs įvykiai nuolat primenami Lenkijai, Vilniaus krašto lenkams nuolat reikalaujant įvairiausių privilegijų, Lietuvoje statant, restauruojant okupacijos ir Armijos krajovos paminklus, prievarta nutautinant Seinų kraštą ir etninių žemių lietuvius Gudijoje.

Lenkijai reikia garbingai atlyginti Lietuvoje padarytą žalą ir paskelbti, kad 1920-1939m. neteisėta Vilniaus krašto okupacija ir aneksija negali turėti jokių teisinių padarinių. Dėl to reikalinga abiejų valstybių deklaracija, Vilniaus krašto okupacijos teisinis įvertinimas, nuo 1920-1939m. okupacijos ir Armijos krajovos nukentėjusiųjų asmenų įstatymas, Vilniaus dienos įteisinimas.

1997m. birželio 30d. Seimo plenariniame posėdyje buvo priimtas protokolinis nutarimas iki 1997m. rugsėjo 1d. parengti Vilniaus krašto okupacijos padarinių įvertinimo ir nukentėjusių asmenų teisinio statuso įstatymo projektą. 1998m. liepos 16d. Seimo valdyba nutarė ateityje sudaryti darbo grupę šio įstatymo projektui parengti.

Siūlome šį įstatymą nedelsiant priimti. Dar 1998m. pradžioje Seimo kanceliarijoje mūsų įregistruotas šio įstatymo projektas. Tai leistų toliau gerinti abiejų valstybių santykius ir saugumą Europoje.

"Vilnijos" draugijos pirmininkas
Kazimieras GARŠVA

Gražiosios Meilės Motinos sugrįžtuvės

Nors liepos 15-ąją Kaunui grūmojo juodi debesys, beveik visą dieną krapnojo įkyrus lietus, tačiau oro sąlygos netrukdė tikintiesiems iškilmingai palydėti stebuklingąjį Švč. Mergelės Marijos paveikslą nuo Kauno arkikatedros bazilikos iki Pažaislio vienuolyno bažnyčios.

Šį Dievo Motinos atvaizdą vienuoliams kamalduliams 1661m. padovanojo Kristupas Pacas, kurį jis gavo iš popiežiaus Aleksandro VII kaip ypatingos pagarbos ženklą statomam naujajam vienuolynui. Po 1831m. sukilimo caro įsakymu vienuolynas buvo uždarytas, Pažaislyje ėmė šeimininkauti stačiatikių vienuoliai, kurie traukdamiesi į Maskvą išsivežė ir paveikslą. Tarpukariu seserims kazimierietėms paveikslą pavyko atgauti. 1928m. arkivyskupui J.Skvireckui vadovaujant, jis perduotas Pažaislio vienuolynui. Kai šis vienuolynas buvo dar kartą uždarytas (1950m.), paveikslas perkeltas į Kauno arkikatedrą baziliką. Ten jis puikavosi iki šių dienų.

Sugrąžintą į Pažaislį Gražiosios Meilės Motinos paveikslą globos seserys kazimierietės.

Zenono ŠIAUČIULIO tekstas ir nuotr.

Gražiosios Meilės Motinos paveikslas

Šimtai kauniečių lydėjo įžymųjį meno kūrinį

Prezidentūra renkasi konfrontaciją

Prezidentas V.Adamkus tai nepasirašydamas, tai vetuodamas Seimo priimtus įstatymus aiškiai rodo, kokių politinių jėgų pusėje stojo vadinantis save "visų Lietuvos žmonių" prezidentas. Atvirai žaidžiama tariamai nepralošiama partija: jeigu valdžioje po Seimo rinkimų atsidurs A.Paulausko, R.Ozolo, R.Pakso ir prie jų prisišliejusio "modernaus" krikščionio demokrato V.Bogušio "naujosios politikos" skelbėjai, kuriuos ėmėsi globoti V.Adamkus, bus gerai. Neblogai, o gal net geriau, jeigu ant Lietuvos žmonių sprando atsisės buvusieji komunistai, dabar jau trečią kartą pakeitę savo pavadinimą. Nepriklausomybės pradžioje buvusi Lietuvos komunistų partija tapo "darbo, doros ir darnos" LDDP, dabar vieno Lenkijos laikraščio pavadintas "gigantu" kairiosios koalicijos flagmanas A.Brazauskas reikalauja iš žiniasklaidininkų nebevadinti jo, draugo Č.Juršėno bei visos nomenklatūrinės kompanijos ne tik komunistais, bet ir kairiaisiais. Mat jie dabar esą socialdemokratai... Nuo to laiko, kai dar didesnis marksistas už patį Č.Juršėną ir visą jo politbiurą V.Andriukaitis maloniai perleido save ir partiją komunistams, V.Adamkus palaimino skrydžiui į valdžią ir šią irgi pasivadinusią Lietuvos gelbėtojais kompaniją. Dargi pasižadėjo dalyvauti kairiosios koalicijos, kuriai, be Č.Juršėno, V. Andriukaičio, K.Prunskienės partijų, priklauso ir Rusų sąjunga bei burokevičininkų likučiai, konferencijoje, įvyksiančioje rugsėjo pradžioje.

Ypač parodė savo šališkumą "nepartinis" prezidentas, vetuodamas Rinkimų įstatymo pataisas, atsisakant antrojo rinkimų rato. Kaip teigė visų reikalų prezidento patarėjas D.Kuolys, civilizuotose valstybėse rinkimų įstatymai nekeičiami likus keliems mėnesiams iki rinkimų. Jokios kitos rimtesnės motyvacijos dėl įstatymo pataisų vetavimo nei V.Adamkus, nei D.Kuolys, nei "rūmų dama" V.Gaižauskaitė nepateikė. Matyt, pagrindinis argumentas, nors to tiesiai ir nesakoma, buvo liberalų "prašymas" vetuoti. Dabar su panašiais prašymais nepasirašyti, vetuoti arba, teisingiau pasakius, visokiais būdais diskredituoti dabartinę Seimo daugumą į prezidentą kreipiasi ne tik liberalai, centristai ir visokio plauko kairieji, bet net policijos vadai. Mat jiems nepatinka Valstybės tarnautojų įstatymo pataisos. Ypač tos, kurios panaikina privilegijas buvusios sovietinės milicijos veteranams, kurių dar pilna teisėsaugos ir teisėtvarkos struktūrose. Policijos vadai gąsdino prezidentą, kad Seimo priimtos pataisos paralyžiuos vidaus reikalų sistemos darbą, iš darbo pasitrauks "labiausiai patyrę" sovietinėje milicijoje patirtį įgiję pareigūnai. Ko gero ir šis "prašymas" bus išgirstas. Tuo labiau kad prezidentūra pasijuto labai įžeista, kai Seimas 72 balsais atmetė prezidento veto, V.Adamkus dėjo beprecedentines pastangas, kad tik už įstatymo įsigaliojimą nebalsuotų 71 Seimo narys. Spaudimas buvo daromas visais įmanomais būdais. Prezidentas net skambino premjerui A.Kubiliui, reikalaudamas, kad "mano paskirti ministrai" - Seimo nariai - nedalyvautų balsavime.

Dėl tokio aiškaus psichologinio šantažo pasipiktino ne vienas Seimo narys. Seimo vicepirmininkas ir "Socialdemokratija - 2000" partijos vadovas Rimantas Dagys pareiškė, kad jį nustebino ir suglumino prezidento spaudimas. "Tai įrodo, kad mūsų prezidentas yra politiškai angažuotas". Krikščionių demokratų frakcijos narys Algirdas Patackas akcentavo, jog turime aiškiai partinį prezidentą, remiantį ne tik kelias politines jėgas. Tai dabar aišku ne tik seimūnams. Tam reikia pasipriešinti, nes gali atsitikti taip, kad V.Adamkus gali pridaryti kur kas pavojingesnių valstybei dalykų, nei daro dabar.

Vien šis faktas rodo, kad V.Adamkus nesusigaudo, ar nenori susigaudyti politikoje. Vargu ar teisinga visuomenėje paplitusi versija, kad V. Adamkus neturi savo nuomonės nei vidaus, nei užsienio politikos klausimais. Turi jis tą savo nuomonę, tik ne tokią, kokios tikėjosi už jį balsavę rinkėjai. Ne tik gaila, bet ir gūdu, kai prezidentas kartu su bulvarine žiniasklaida, kairiųjų opozicija, įvairiais gatviniais rėksniais įsijungė į Seimo pirmininko niekinimo ir juodinimo kampaniją. Matyt, todėl V.Adamkų taip ėmė girti Maskva, ypač jam nepasirašius sovietinės okupacijos žalos atlyginimo įstatymo.

Krikščionys demokratai sieks socialinio solidarumo

Įvykusioje Krikščionių demokratų partijos konferencijoje buvo priimta partijos rinkimų programa, pavadinta "Tarnauti Lietuvai". Joje deklaruojamas pastovumas pagrindinėms vertybėms bei principams ir pateikti konkretūs pasiūlymai. Vienas pagrindinių - socialinio solidarumo vardan diferencijuoti pajamų mokesčius. Programoje numatyta, kad kiekvienas uždirbantis daugiau kaip 1501 Lt, turėtų mokėti 40 proc. pajamų mokestį, o gaunantis per tris tūkstančius litų - 45 proc. Taip pat programoje numatyta mažinti maisto produktų ir komunalinių paslaugų pridėtinės vertės mokestį bei didinti neapmokestinamą minimumą.

Krikščionių demokratų frakcijos Seime narys P.Gražulis pareiškė jau įregistravęs Seime pasiūlymą dėl didesnio apmokestinimo daugiau uždirbančių. Pasak P.Gražulio, tuo siekiama sumažinti diferenciaciją tarp skurstančių ir lobstančių. "Dideles pajamas gaunantys asmenys turėtų daugiau įnešti į biudžetą",- akcentavo P.Gražulis. Tiesa, jis pripažino, jog pusantro tūkstančio litų atlyginimas nėra didelis, tačiau pensininkams ir tokie pinigai atrodo gana dideli.

Krikščionių demokratų iniciatyvą kritikavo Centro sąjungos frakcijos narė, prieš rinkimus ypač besistengianti save sureikšminti, R.Melnikienė. Jos žodžiais, krikščionių demokratų pasiūlymas neskatins mokėti mokesčių, nes pasiturintys žmonės, pasitelkę teisės ir mokesčių specialistus konsultacijoms, tokio apmokestinimo išvengs.

Pagaliau...

Generalinės prokuratūros atstovas spaudai V.Putelis pranešė, jog Klaipėdos miesto apylinkės prokuratūra patvirtino kaltinamąją išvadą pagrindinėje baudžiamojoje byloje dėl Lietuvos valstybinės žvejybos laivyno įmonės "Jūra" turto iššvaistymo itin stambiu mastu. Kaltinimas šioje baudžiamojoje byloje pareikštas buvusiam "Jūros" direktoriui V.Stonkui ir dar 20 asmenų. Jie kaltinami iššvaistę 61 mln. litų. Tarp kaltinamųjų įvairūs žvejybos įmonių pareigūnai, buvę "Jūros" generaliniai direktoriai, finansininkai, komercijos direktoriai. Tarp kaltinamųjų ir buvęs žemės ūkio ministro pavaduotojas A.Rusakevičius. Nežinia, ar "Jūros" išvogimo byloje figūruoja vienas iškiliausių LDDP "žemdirbių", kolchozinės baudžiavos propaguotojas, buvęs žemės ūkio ministras V.Einoris. Juk "Jūra" buvo sistemingai žlugdoma LDDP "didžiosios piramidės" valdymo metais. Dabar vienas tos "piramidės užviršuotojas" A.M.Brazauiskas užsimojo tapti Lietuvos premjeru. Dėl tokio A.Brazausko plano labai apsidžiaugė ne tik naiviai besitikintys visokių gėrybių perdėm sovietizuoti liumpenai, bet ir "partinis- ūkinis aktyvas". A.M.Brazausko atėjimo valdžion atveju, pagrįstai besitikintis sugrįžtančio LDDP "aukso amžiaus", kai buvo galima tuštinti bankus, prichvatizuoti turtą.

Svečio iš Maskvos požiūris

Krikščionių demokratų partijos kvietimu Lietuvoje viešėjo Rusijos Valstybės Dūmos deputatas, Dūmos tarpparlamentinės grupės pirmininkas Aleksandras Čiujevas. Jis taip pat yra Rusijos krikdemų partijos vadovas. Nors A.Čiujevas lankėsi Lietuvoje su privačiu vizitu, tačiau, apžvalgininkų nuomone, tai gali reikšti Rusijos mėginimą pagerinti Rusijos ir Lietuvos santykius, kurie gerokai paaštrėjo birželio mėn. Seimui priėmus įstatymą dėl SSRS okupacijos padarytos žalos atlyginimo. A.Čiujevas pavadino šį įstatymą "deklaratyviu politiniu dokumentu" ir teigė, kad Rusija pati buvo komunistų okupuota, tik dar ilgiau nei Lietuva. Anot svečio iš Maskvos, ir dabar Rusija sunkiai stengiasi išeiti iš tos okupacijos.

Kalbėdamas apie tai, kodėl Rusijos Dūma neratifikuoja Lietuvos- Rusijos sutarties dėl sienų, A.Čiujevas sakė, jog Lietuva turėtų žengti keletą žingsnių ir paveikti Rusijos Dūmą. Tarp tokių "žingsnių" A.Čiujevas paminėjo, jog tai galėtų būti "nedideli žingsniai, susiję su kai kuriais konkrečiais asmenimis". Nors svečias iš Maskvos ir neminėjo tų "konkrečių asmenų" pavardžių, tačiau visiems aišku, kad turėta galvoje valstybiniai nusikaltėliai M.Burokevičius ir J.Jermalavičius.

Skelbimai

Rugpjūčio 5d. Ariogaloje vyks tradicinis Lietuvos laisvės kovų dalyvių 10-asis sąskrydis. Ta proga bus sodinami ąžuoliukai. Vienas jų skiriamas Kazachstano politinių kalinių ir tremtinių kančioms atminti.

Kviečiame renginyje gausiai dalyvauti ir tuos, kas dalyvavo 1990-1991m. ekspedicijose, ieškojo stepėje mirusiųjų lietuvių kapų.

Smulkesnę programą paskelbs nenuilstantys sąskrydžių organizatoriai.

M.RIMKIENĖ-BLAŽYTĖ,
buvusi Karagandos politinė kalinė

Liepos 29d. 14 val. Alytuje, Panemunės vidurinėje mokykloje (Jonyno g., Putinai) susitinka 1946m. vasario 18d. ešelono Šiaurės Uralo tremtiniai.

Kviečiame dalyvauti

Išsiilgę atostogų

Visa kairioji Seimo raudonoji gvardija - Andriukaitis, Juršėnas, Ozolas, Olekas, Prunskienė, "nuosaikioji" konservatorė Oželytė, iš viso 48 seimūnai, pasirašė reikalavimą nepratęsti Seimo pavasario sesijos. Matyt, kairieji labai pavargo nuo savo demagogiškų šnekų ir nusprendė atsipūsti šiltuose kraštuose. Tačiau ir dabar niekas jiems netrukdo tai daryti. Antai "skriaudžiamų" žemdirbių gynėjas, visokių blokadų ir streikų organizatorius, Valstiečių partijos vadas milijonierius R.Karbauskis jau kaitinasi karštoje Ispanijos saulėje bei lepinasi nuosavoje viloje. Pasisėmęs jėgų, "valstietis" R.Karbauskis vėl imsis įprastų darbų. Dabar jis kartu su kolchozų, pasivadinusių bendrovėmis, vadu J.Kraujeliu bei ūkininkų sąjungos prezidentu J.Čiulevičiumi rengiasi blokuoti muitines.

Seimo pirmininkas V.Landsbergis pažymėjo, kad Seimo sesiją pratęsti būtina, nes reikia įvykdyti kai kuriuos įsipareigojimus, baigti priimti jau pradėtus įstatymų projektus. Visų pirma, patvirtinti naują Civilinį kodeksą, nes dešimt atkurtos nepriklausomybės metų Lietuva vargo su sovietiniu kodeksu. Pagaliau, baigiantis sesijai, Civilinis kodeksas buvo priimtas. Taip pat numatoma ratifikuoti konkordatą su Vatikanu, nes vargu ar kitos sudėties Seimas, į kurį, kaip prognozuojama, sulįs įvairūs kairieji, pseudocentristai, neoliberalai, visokie "modernieji" ir "nuosaikieji", vargu ar tai padarytų. Jų "mokslinio ateizimo" nuostatos puikiai žinomos.

Ričardas ŠALČIUS

Maskva
Generolas prieš maršalą

Rusijos gynybos ministras Igoris Sergejevas pagrasino atsistatydinsiąs, jeigu bus priimtas Strateginės paskirties Rusijos raketinių pajėgų reformavimo planas. Tą planą pasiūlė generalinio štabo viršininkas generolas Anatolijus Kvašninas. Laiške prezidentui V.Putinui A.Kvašninas pasiūlė 2003 metais sumažinti Strateginių branduolinių pajėgų arsenalą iki 1000-1500 raketų, o jų paleidimo aikštelės iki 150. Dabar Rusijoje yra 756 strateginių branduolinių raketų paleidimo aikštelės. Per trejus metus gen. A.Kvašninas siūlo likviduoti 16-17 raketinių pajėgų divizijų ir paleisti į atsargą daugiau kaip 100 tūkstančių raketų paleidimo personalo karių. A.Kvašninas taip pat pasiūlė smarkiai sumažinti pagrindinio Rusijos strateginio branduolinio komplekso "Topol M" gamybą iki dviejų kompleksų per metus. Tokiu būdu bendros paskirties armijos reikmėms būtų skiriama 85 proc. karinio biudžeto lėšų, o strateginėms raketinėms pajėgoms tik 15 proc.

A.Kvašnino nuomone, Rusijai būtina stiprinti sausumos kariuomenės pajėgas, ypač Pietų ir Centrinės Azijos kryptimi. Taip trumpai galima apibūdinti A.Kvašnino siūlomas armijos reformas. Pasak agresyviai nusiteikusių Rusijos generolų ir gynybos ministro I.Sergejevo, tie pasiūlymai, jeigu jie būtų priimti, suduotų skaudų smūgį strateginėms Rusijos branduolinėms pajėgoms, kurios iki šiol laikomos pagrindiniu armijos ramsčiu. Kaip teigė ministras I.Sergejevas, A.Kvašninas stengiasi galutinai suardyti strateginių jėgų tarp Rusijos ir JAV balansą Amerikos naudai, ir Rusija liksianti visiškai bejėgė prieš JAV rengiamą priešraketinės gynybos sistemą. I.Sergejevas netgi apkaltino generalinio štabo viršininką esant JAV agentu,

kuris siekia visą strateginių raketų arsenalą "perdirbti į adatas"... Prieš A.Kvašnino pasiūlymą piestu stoja ne tik I.Sergejevas, bet ir Strateginių raketinių pajėgų kariuomenės vadas V.Jakovlevas bei visa grupė Dūmos deputatų, ėmusių šaukti visais balsais, esą A.Kvašninas užsimojo padaryti prezidentą V.Putiną paprastos, o ne branduolinės valstybės vadovu, su kuriuo nesiskaitytų pasaulio galingieji. Įdomi paties V.Putino reakcija į A.Kvašnino siūlomą "racionalizaciją". Jis atvirai nestojo nei I.Sergejevo, nei A.Kvašnino pusėn. V.Putinas teigė, jog tokį pasiūlymą privalo gerai apsvarstyti kariniai ir civiliniai specialistai. Kitas dalykas, vargu ar generalinio štabo viršininkas A.Kvašninas yra toks naivus, kad siūlytų tokias ginkluotųjų pajėgų reformas, nežinodamas, kokios nuotaikos vyrauja Kremliuje. Ir reikia pažymėti, kad momentas suduoti smūgį maršalui I.Sergejevui pasirinktas labai palankus. Juk visai neseniai prezidentas V.Putinas viešai tarsi kokį prasižengusį berniūkštį išbarė gynybos ministrą už nesugebėjimą susidoroti su čečėnų "banditais". Tą maršalo suniekinimo procedūrą stebėjo viso pasaulio televizijos žiūrovai.

Tačiau, atrodo, jog įtikinamiausia šio išpūsto skandalo versija yra ta, kad KGB pulkininkas V.Putinas gudriai sukiršino maršalą I.Sergejevą ir generolą A.Kvašniną, norėdamas eilinį kartą apmulkinti patiklius Vakarus. Štai ponai žiūrėkite, kokie mes esame taikingi ir demokratiški. Juk net pats generalinio štabo viršininkas nori atsikratyti pagrindinio Rusijos pasaulio bauginimo kozirio - strateginių branduolinių raketų. Negalima atmesti ir tokios galimybės, jog V.Putinas įklimpęs iki ausų į Čečėnijos skerdynes nori rasti atpirkimo ožį. Pakišęs generolui A.Kvašninui mintį apie mylimiausių I.Sergejevo strateginių branduolinių pajėgų sumažinimą, V.Putinas siekia priversti I.Sergejevą atsistatydinti.

Nuotr. *Maršalas I.Sergejevas įsiuto*

Vytautas OPULSKIS

Buvę priešai tampa partneriais

Praėjus daugiau kaip ketvirčiui amžiaus nuo Vietnamo karo pabaigos, JAV sudarė su buvusiu mirtinu priešininku stambų prekybinį sandėrį. Susitarimas pasirašytas nepaisant to, kad komunistinio Vietnamo vadovai pagrįstai baiminasi, jog amerikiečiai, investuodami į Vietnamo ekonomiką daug pinigų, gali palengva iki minimumo sumažinti komunistų vadeivų įtaką šalies ekonomikai.

Tačiau Hanojui nebėra kitos išeities. Mat neseniai JAV suteikė normalų prekybos statusą Kinijai. Neabejojama, jog artimiausiu metu Kinija bus priimta į Pasaulio prekybos organizaciją. Tad nenorėdamas likti prie suskilusios geldos Hanojus nusprendė atsisakyti sustabarėjusių komunistinių dogmų, nes dėl jų katastrofiškai sumažėjo užsienio kapitalo investicijos į Vietnamo ekonomiką. Dabar jos nukrito iki 500 mln. dolerių, nors dar 1996-1997m. kasmet į Vietnamą buvo investuojama 2,8 mlrd. Pasirašytu susitarimu Vietnamas sutiko žymiai sumažinti prekybos barjerus daugeliui amerikietiškų prekių - nuo kosmetikos iki modernios ryšių technikos. Mainais už tai JAV įsipareigojo sumažinti muitus Vietnamo prekėms. Tokios galingos JAV korporacijos kaip "Caterpillos", "Nike" ir žemės ūkio gigantas "Cargil" jau senokai įsitvirtino Vietname. Ekspertų nuomone, dabar šios kompanijos pagrįstai tikisi greito ir didelio pelno, nes šioje Azijos valstybėje yra pakankamai kvalifikuotos ir ypač pigios darbo jėgos. Be to, Vietnamo ekonomiką visiškai kontroliuoja centrinė valdžia, ko nepasakysi apie Rusiją ir kitas pokomunistines valstybes.

Aišku, Amerika niekada nepamiršo, kad Vietnamas - vienintelė pasaulio šalis, kuri nugalėjo ir pažemino supervalstybę. Per tą karą žuvo 58 tūkstančiai amerikiečių, du tūkstančiai iki šiol laikomi dingusiais be žinios. Nepaisydamas to, JAV Kongresas pasirengęs ratifikuoti Baltųjų rūmų pasirašytą susitarimą su Vietnamu.

Aišku, JAV administracijos politiką diktuoja didžiojo biznio elitas: 1995m. Vašingtonas ir Hanojus atkūrė diplomatinius santykius, o po poros metų Vietnamas buvo pripažintas "jaunuoju Azijos ekonomikos drakonu". Tokius "drakonus" amerikiečiai mėgsta pasikviesti į savo namus. Nesvarbu, jog kai kurie iš jų ir nekelia didelio pasitikėjimo.

Nuotr. *Amerikiečių prekių reklama jau užplūdo Vietnamą*

Ričardas ŠALČIUS

Sunki taikdario duona

JAV prezidentas B.Klintonas pareiškė, kad jam per dvi buvimo Baltuosiuose rūmuose kadencijas dar neteko dalyvauti tokiose sunkiose derybose, kaip dabar vykstančiose Kemp Deivide tarp Izraelio premjero E.Barako ir palestiniečių lyderio J.Arafato. Abu veikėjai pripažįsta, kad derybos labai sunkios ir tikėtis persilaužimo į gerąją pusę maža vilties. Palestinos delegacijos nariai jau buvo pradėję krautis lagaminus ir ruoštis kelionei namo. J.Arafatas atvyko tik tuomet, kai B.Klintonas pažadėjo atsiimti JAV Artimųjų Rytų taikos pasiuntinio Deniso Roso pasiūlymus dėl taikos susitarimo. Anot J.Arafato, D.Rosas nesiūlo nieko naujo, tik kartoja Izraelio premjero E.Barako išsakytas mintis. Pagrindiniai Izraelio ir Palestinos nesutarimai kilo dėl būsimosios nepriklausomos Palestinos valstybės sienų, o ypač dėl Jeruzalės statuso. Palestiniečiai atkakliai reikalauja, kad Rytų Jeruzalė taptų Palestinos valstybės sostine, o Izraelis nė už ką nenori atsisakyti nuostatos, kad šventasis miestas - amžina ir nedaloma Izraelio sostinė. Tiesa, E.Barakas žadėjo, jog palestiniečiams gali būti perduota autonomijos teisėmis ta Jeruzalės dalis, kurioje didžiausios musulmonų šventyklos.

Kita vertus, pačiame Izraelyje nesiliauja protestai dėl premjero E.Barako politikos. Dėl to jau antrą kartą keliamas nepasitikėjimo E.Barako vyriausybe klausimas. Protestuodamas prieš tariamai per didelį nuolaidžiavimą arabams, atsistatydino buvęs sovietų disidentas ir Izraelio vidaus reikalų ministras Natanas Ščeranskis. Jo žodžiais, E.Barakas turi pasitraukti iš premjero posto ir nedelsiant skelbti pirmalaikius parlamento rinkimus. N.Ščeranskis teigė, kad E.Barakas apgavo rinkėjus pažadėjęs išsaugoti Izraelio valstybės galybę, o dabar, Amerikos spaudžiamas, nuolaidžiauja arabams.

Įdomu, kad labiausiai priešinasi Izraelio ir Palestinos taikos susitarimui buvę Sovietų sąjungos žydai. Jie net aktyviai palaiko religinių ortodoksų partiją ŠAS, nors daugelis sovietinių žydų nesilaiko jokių religinių dogmų ar papročių. Dabar jų pagrindinis šūkis: "Barakai! Šalimi ir garbe neprekiaujama!"

Nuotr. *B.Klintonas bando taikyti senus priešus*

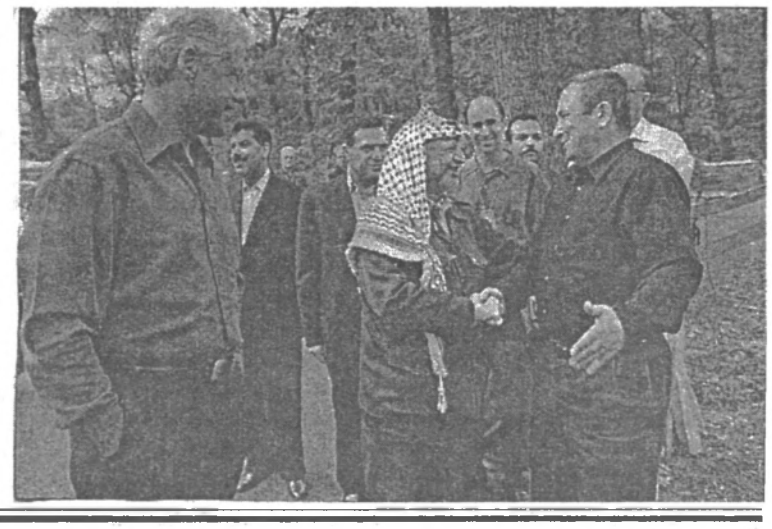

Juozas KOJELIS

Lietuvai reikia antro išsilaisvinimo

Su ginklu rankose prieš gudų valdžią nesišiaušti, bet vienok nepasiduoti pavertimui į gudus ir kreivatikius yra tai tėvynainių lietuvių pamatas, ant kurio stovi tikra tėvynės meilė.

J.Tumas- Vaižgantas, *1896m.*

Rusų okupacija 1940m., lyg Černobylio atominės elektrinės sprogimas, komunistiniais teršalais sumaitojo tautos kultūrą, žmonių gyvenimo būdą, įteisino melą ir prievartą kaip sovietinio gyvenimo normą. Išvedus rusų kariuomenę iš Lietuvos, Rusijos okupacija pasibaigė, bet sovietiniai teršalai pasiliko. Rašytoja Birutė Pūkelevičiūtė, visam laikui grįžusi gyventi į Tėvynę, įvykusius pasikeitimus išsako tokiais žodžiais:

"Tolimoji mūsų Tėvynė buvo kankinė. Sakėm: ji atpirkta krauju, todėl bus išganyta. Lietuva prisikels, jos laukia baltų lelijų kelias. Ta mūsų svajonė irgi įvyko: Lietuva tikrai prisikėlė ir pakilo. Bet kai ji atsisuko, mes negalėjom atpažinti šiurpulingai sužaloto jos veido".

Dr.Vytautas Dambrava, Lietuvos ir Amerikos diplomatas, savo studijinėje paskaitoje "Politika ir moralė" yra įrašęs tokius žodžius:

"Išeivijoje kovodami dėl Lietuvos laisvės, tikėjome, kad išsilaisvinusią Lietuvą tvarkys dori, teisingi ir sąžiningi žmonės, atsidavę savo tautai. Dabar kažkas ne taip".

Kas tie nedori, neteisingi ir nesąžiningi žmonės, kurie maždaug per tris generacijas žalojo Lietuvos veidą? Atsakymas vienas: komunistai. Okupacijos pradžioje tą žalojimą vykdė okupantai, talkinami negausių okupuoto krašto išdavikų, vėliau Lietuvos komunistinimas patikėtas vietiniams kadrams. Maskva sau pasiliko prievaizdų, teisėjų, baudėjų ir kyšių ėmėjų teises ir pareigas.

1971 metais filosofas Antanas Maceina "Į laisvę" žurnale paskelbė straipsnį "Nuo ko mes bėgome?", kuriame įtikinančiais argumentais įrodė, kad "Lietuvą ištikę du negandai" - rusų okupacija ir prievartinė komunistinė ideologija - ir kad komunizmas yra pavojingesnis už rusiškumą. Komunizmas perskverbia visas gyvenimo sritis net iki asmeninio elgesio, tik surusėjusių lietuvių inteligentų A.Maceina 1971m. okupuotoje Lietuvoje nematė. Jis tada teigė, kad "krikščionybė šiandien yra vienintelė pasaulėžiūra, galinti lenktyniauti su komunistine ideologija".

Rusų okupacija jau pasibaigusi, bet komunistinė dvasia, perskverbusi visas gyvenimo sritis, dar tebetvyro. Ir nemano trauktis. Pasitvirtino A.Maceinos 1971 metais paskelbti pramatymai. Ta visuomenės dalis, kuri okupacijos laiku išlaikė dvasinę nepriklausomybę dalyvaudama ginkluotame ir pasyviame pasipriešinime ar darydama pateisintinus kompromisus, nustumta į šalį. Žymioji rezistentė, ginkluotojo pasipriešinimo laikotarpio tyrinėtoja ir rašytoja Nijolė Gaškaitė - Žemaitienė liudija: "Buvo tikėtasi, kad visi "blogiečiai" pasikeis, kad visos blogosios savybės sunyks kartu su sovietine sistema. Aš irgi taip naiviai maniau... Gi realistai, siekę asmeninių (ar Rusijai naudingų) tikslų, greitai pajuto kadrų spragą ir iškėlė "specialistų" vaidmenį. Moralė ir patriotizmas buvo atmesti kaip nemadingi dalykai (pabraukta J.K.). Net jei ir buvo dorų, sugebančių užimti postus žmonių, niekas jų neieškojo. Neieško, nerengia ateičiai nė dabar. Ministrų kabinetai buvo formuojami per naktį, kandidatūros parenkamos ar atmetamos per valandą. Bet kur kurios partijos šešėlinis kabinetas? Vadovaujamasi principu: kai ateisime į valdžią, susodinsime į postus draugus".

Nudžiugau perskaitęs "Lietuvos ryte" (2000 05 29) žinią, kad Vilniaus klube "Debatai" susirenkanti intelektualų grupė, artėjant Seimo rinkimams, ketina paskelbti deklaraciją, kurioje pareikalaus politinių partijų ir politikų atsakomybės prieš tautą, o rinkėjus paragins balsuoti tik už tuos, kurie parems ir laikysis deklaracijos principų. Bet kai perskaičiau diskusijų dalyvių pavardes - K.Prunskienė, Č.Juršėnas, B.Genzelis, R.Paulauskas, I.Kostkevičiūtė, V.Velikonis - nepasitikėjimo debesėlis džiaugsmą pritemdė. Ar ne ta pati grupė, kuri 1991m. kūrė Lietuvos Ateities Forumą? Ją prof. V.Kubilius tada pavadino komunistų dukterine organizacija.

Lietuvai reikia antro išsivadavimo. Jame, kaip ir pirmajame, turėtų dalyvauti Lietuvos lietuviai, talkinami išeivių, kurie "nemadingus dalykus" - dorą, teisingumą ir patriotizmą - pripažįsta neprilygstamomis vertybėmis. Kaip mes bebandytume teisinti išsikerojusias Lietuvoje blogybes, tauta jaučiasi apgauta. Neklyskime: ne vien tinginiai, valkatos ir girtuokliai dejuoja. Dejuoja didelė tautos dalis. Ne pasiteisinimas, kad Rusijoje ar Gudijoje blogiau. Čia mūsų Lietuva. Ji mums visiems turi rūpėti: Lietuvos lietuviams ir išeiviams. Išeiviai, kurie okupacijos dienomis aukojo ir aukojosi Lietuvos laisvei, neturi gėdytis ir atsiprašinėti, kad nekovojo miškuose, nebuvo kankinami NKVD-KGB tardymų kamerose, nebuvo vežami į Sibirą ir išliko gyvi. Toks buvo pasitraukusiųjų likimas. Jiems teko kovoti kitais ginklais. Ir šiandien jie turėtų ne tik jausti pareigą visokeriopai prisidėti prie Lietuvos pažangos, bet ir turėti teisę pasisakyti dėl jos negerovių. Organizacijos išeivijoje šiuo metu gerokai nusilpusios. Didžiojo idealizmo dienos nuėję į praeitį. Vėl atėjo laikas pasireikšti privačiai iniciatyvai.

Los Andželas, JAV

Vilius BRAŽĖNAS

Bilijonierius Sorošas prieš monsinjorą A.Svarinską?

Patirtis rodo, jog, pamačius ką nors apibarstytą globalisto antinacionalisto Georgo Sorošo skatikais, pravartu į tai gerai pažiūrėti iš tautinio bei dvasinio taško. Lietuvoje Sorošo kosmopolitinius dolerius (gal ir ne visada "30 skatikų") žarsto ALF - Atviros Lietuvos fondas. Nepaisant viso "atvirumo", vargu ar bent centas nubiro į Vilniuje birželio 12-14d. vykusį Kongresą ir Tribunolą komunizmo - priverstinio kosmopolitizmo - nusikaltimams "atverti" - viešinti. O tai buvo pasaulio dėmesio vertas renginys. Nebent ALF dabar pabertų dolerių Kongreso ir Tribunolo nuosprendžiams garsinti.

Būnant Lietuvoje peržvelgiau daug lietuviškų laikraščių, žurnalų ir knygų, o tai neįmanoma Floridoje. Susidūriau ir su lietuvių kalbon išversta knyga "Pabaltijo revoliucija", kurios autorius yra Anatolis Lievenas. Pasirodo, vertimą "parėmė" Atviros Lietuvos fondas. Kiekvienas dėl ALF įtarus skaitytojas paklaus: "Kur čia šuo pakastas?"

Knygoje nagrinėjamas pabaltiečių išsilaisvinimo periodas. Tačiau - ar objektyviai ir kaip vertinami ir pristatomi įvykiai? Net knygą vos pervertęs skaitytojas, jei apsistos prie 110 puslapio, kuriame "prasikiša" A.Svarinsko ir N.Sadūnaitės pavardės, turės pagrindo suabejoti tos knygos objektyvumu ir net jos "moksliškumu".

"Šiandien vienu Pabaltijo šalių kraštutinių dešiniųjų judėjimo aspektu galima laikyti senųjų disidentų bandymu įgyti galią ir gerą vardą, kuriuos jie jaučiasi užsitarnavę, ir amžiams pašalinti tuos komunistinės nomenklatūros veikėjus, kurie juos persekiojo",- rašo autorius Lievenas. Tas vienas sakinys, aiškiai numautas nuo Vakarų "liberalinio" materializmo kurpalio, išsamiai kritikai reikalauja ištiso straipsnio. Spaudoje kairiesiems dažniausiai nėra "dešiniųjų", o tik "kraštutiniai dešinieji" (su žiburiu nerasi "kraštutinių kairiųjų"). Komunizmui ir okupacijai priešinęsi rezistentai, kovotojai už laisvę perkrikštijami "disidentais". Ne kartą esu rašęs, jog "disidentas", kaip ir eretikas, yra tas, kuris atmeta tik kai kurias bei tam tikras ideologines, politines ar religines "dogmas", bet ne pačią religiją ar ideologiją. Mano manymu, "disidentais" buvo vadintini tokie, kaip į Vakarus išleisti ar išsiųsti štromai ir venclovai. Antikomunistas negali būti komunizmo "disidentu", lygiai kaip bedievis negali būti krikščionybės "eretiku". Ar komunizmo aukoms ir okupacijai pasipriešinusiems reikia dabar "įgyti" gerą vardą?! Ir ko vertas teigimas, kad rezistentai nori "įgyti galią"? Matyt, Vakarų materializmu permirkusiems "liberalams" neįmanoma suvokti, jog kankiniai kenčia, matydami, kad galią tebeturi jų kankintojai.

Ir štai, galima sakyti, tame pačiame knygos puslapyje (110-ame) bilionierius G.Sorošas savo dolerių pagalba, ir ALF tarpininkavimu bei autoriaus šioje vietoje korumpuotą intelektą naudodamas, prisikabina prie monsinjoro Alfonso Svarinsko. "1992 metais jis buvo radikalusis nacionalistas, parlamento narys". "Svarinskas - tai Lietuvos Torquemada, laukiantis savos valandos, aršus klerikalų nacionalistas ir ekstremistas". Jis net agitavęs "įvykdyti masinę buvusių komunistų egzekuciją". Ponas Lievenas primena, kad Egidijus Bičkauskas buvęs "vienas iš jo prokurorų jo teisme". Kaip paaiškinti, kad kun. A.Svarinskas, būdamas "Torquemada" ir net Seimo nariu, dar nesusidorojo su prokuroru Bičkausku?

Bičkausko ir Svarinsko klausimas buvo viena iš mįslių, kurias bandžiau įminti Lietuvai atgavus nepriklausomybę. Bičkauską daug kas viešai kaltino, bet neteko girdėti tai darant Svarinską. Kongreso metu Vilniuje turėjau progos ir garbės susipažinti ir net išsikalbėti su monsinjoru Alfonsu Svarinsku. Išsiaiškinau ir jo su Bičkausku santykių mįslę: "Bičkauskas - mano tardytojas - davęs man 10 metų, manęs atsiprašė",- paaiškino monsinjoras. "Iškėliau sąlygą, kad nuo šiol tarnautų Lietuvai. Ir pažadėjau net remti. Deja, jis niekad Seime nebalsavo už dešiniuosius",- nusiskundė, anot G.Sorošo pinigais išleistos knygos autoriaus, "Lietuvos Torquemada".

Pasirodo, jog neva moksliškai parašytai knygai ir to dar negana. Matyt, Atviros Lietuvos fondo Sorošo dolerių žarstytojai gerai žino, ką jų darbdavys mano apie Lietuvos "radikalius nacionalistus". Juos knygoje pasigavęs autorius nepaleidžia nepervaręs per kairiųjų "ne radikalų" šmeižto ir paniekos maltuvę. "Bičkauskas 1990 metais tapo Lietuvos pasiuntiniu Maskvoje, galingesnis ir geriau apmokama figūra negu Svarinskas, o ką jau kalbėti apie kitus disidentus, tokius kaip Sadūnaitė." Atseit ir sesuo Nijolė Sadūnaitė yra ne rezistentė, ne komunizmo priešininkė, bet "disidentė" - atskilėlė nuo komunizmo. Nejaugi "liberalinė" kairė nesugeba parašyti sakinio apie savo oponentus, neiškraipydama sąvokų ir nesukeisdama terminų? Be to, jie, būdami iš, esmės materialistais, viską, visą veiklą matuoja pinigais ir galia. Išeivijos veikėjai gali stebėtis - negi metų metais jie dirbo neužmokesčio bendruomenėje, Amerikos lietuvių taryboje, VLIK ir šimtuose kitų organizacijų tam, kad taptų "galingesne ir geriau apmokama figūra"? Gal pažiūrų į tai skirtumas paaiškina,

(keliama į 6 psl.)

Vytautas BIELIAUSKAS

Moralė ir politika dabartyje

Praėjo daug dešimtmečių, kol daugelis politinių sistemų, save charakterizavusios įvairiais -izmais (nacionalizmas, fašizmas, komunizmas ir pan.), sugriuvo. Liko iš jų bene vienas kapitalizmas, kuris dar tebegyvuoja, bet kuris taip pat turi daug problemų. Iš visų valstybės valdymosi formų bene tvirčiausiai yra išsilaikiusi demokratija, kuri mėgina rasti sau vietą kai kurių kitų sistemų, ypač komunizmo, paliktuose griuvėsiuose. Bet šiose naujose demokratijose yra daug klaidžiojimų; yra jų ir seniai gyvuojančiose sistemose. Savaime suprantama, kad idealios politikos, kuri tiko senovei, dabar įgyvendinti nebūtų įmanoma. Dabartinė demokratija, į kurią Aristotelis žiūrėjo su nepasitikėjimu, yra vis dėlto bene prieinamiausia platforma, kuri gali duoti sąlygas individams, šeimoms ir bendruomenėms augti ir vystytis. Deja, žvelgdami į savo demokratinę sistemą, matome daug trūkumų, kurie ne vieną nuvilia ir kartais net pasipiktinimą sukelia. Kyla klausimas, ar demokratijoje politika ir politinis darbas yra susieti su etiniais bei moraliniais principais? Galima kelti klausimus: ar politikas gali būti teisingas, taurus ir sąžiningas? Ar yra galima politika be melo ir klastos? O kaip yra su korupcija ir visokiomis privilegijomis, kurias galima įgyti dirbant valstybinį darbą? Ar moraliniai principai, išreikšti Dekaloge, gali turėti vietos realistinėje dabartinėje politikoje? Žmonija gausėja ir jos valdymosi institucijos didėja, bet yra neaišku, kaip galima pritaikyti politiką kaip valstybių valdymo meną dabarčiai. Nėra abejonės, kad dabartinės demokratinės sistemos duoda tik labai ribotą erdvę laisvam individų pasireiškimui. Individai mato savo mažėjančią įtaką savųjų kraštų politikai. Daugelyje demokratinių sistemų yra įsigaliojusios politinės partijos, kurios kai kur veikia kaip aristokratijos, o kitur kaip oligarchijos. Daugelyje kraštų politika yra griežtai atskirta nuo religijos ir jos moralinių principų. Turint galvoj, kad jokia valstybė ar tauta negalėtų išsilaikyti be pagrindinių etninių principų, tuos principus yra mėginama susieti su įstatymais ir teisės ir įstatymų pagalba taip yra stengiamasi reguliuoti žmonių elgseną. Ar tai yra sėkminga? Sunku pasakyti, nes įstatymai keičiasi su besikeičiančia žmonių elgsena, ir, nepaisant jų begalinio skaičiaus, įstatymai nepajėgia apimti visą žmogiškosios elgsenos margumą. Kartą skaičiau, kad tam, kas yra išreikšta Dešimtyje Dievo įsakymų, kuriuos Mozė parnešė užrašytus į dvi plokštes, dabartinių įstatymų bibliotekai reikėtų dviejų miesto blokų dydžio pastatų. O vis dėlto tie įsakymai tuo metu sugebėjo tvarkyti Izraelyje ir politiką, ir moralę.

Politika ir atsakingumas

Vienas iš pagrindinių dalykų, davusių moralei sėkmingą įgyvendinimą tautose, bene yra tai, kad ši moralė yra taikoma ne grupėms, bet individams. Ji tvarkė ir tvarko šeimų, grupių ir valstybių santykius pirmiausia remdamasi tuo, kad individai priimtų moralinius principus, o per juos tada tie principai gali pasiekti ir šeimas, ir grupes, ir tautas. Vadinasi, žmonių elgsena čia yra tvarkoma ne įstatymais, ne išorine prievarta, bet kiekvieno laisvo žmogaus sąžine. Taip žiūrint į moralinių principų įgyvendinimą, kyla klausimas, kaip tai yra galima suderinti su politika. Politikoje stengiamasi tarpžmogiškus ir tarptautinius santykius derinti susitarimu, nuolaidų ieškojimu ir vadinamąja diplomatine elgsena. Kai kurie galvoja, kad diplomatijos menas yra tada, kai sugebama kitą "apstatyti" savo gabios sotistikos pagalba. Kai kuriems diplomatija ir politika reiškia panaudojimą gudrumo savo ar savo krašto naudai. Šitaip galvojant, žinoma, politika tampa moralinių principų laužytoja. Bet ar tai reikalinga?

Galima būti mandagiam ir švelniam kitų atžvilgiu, bet tai nereiškia, kad tai galima pasiekti tik meluojant. Artimo meilė nereikalauja savęs užmiršimo, ir savo nuomonės turėjimas nereiškia kitokios nuomonės pasmerkimo. Sau gerovę kurti galima neskriaudžiant kitų, ir savo ekonominę pažangą galima siekti darbu, o ne vagyste ir žudymu. Šeimos meilė savo esme niekuomet neprieštarauja artimo meilei. Patriotizmas yra dorybė, bet ji gali tapti yda, kai jis paverčiamas šovinizmu. Politikoje vadovavimas yra labai vertingas dalykas, bet jis turi būti pasiekiamas vadovaujantiesiems vadovavimą priimant, o ne tampant priverstiems jį priimti. Gyvenimo pavyzdžiai rodo, kad rūpinimasis visų socialine gerove visuomet padeda ir tam, kuris ja rūpinasi. Padedant kitiems, dalijantis savo talentais ir sugebėjimais padeda sukurti kiekvieno individo geresnes sąlygas.

Dabar gana tvirtai įsigyvenusi pažiūra, kad Bažnyčia ir religija neturėtų nieko bendro turėti su politika. Bet tai klaidinga pažiūra, nes religija ir Bažnyčia taip pat privalo rūpintis visuomenės geru tvarkymusi ir valdymusi. Dievas ir religija priklauso kasdieniniam žmogaus gyvenimui: jie turi rasti vietą ir politikoje. Kad ir mėginama suprasti etiką, pagrįstą tik žmogaus racionaliais samprotavimais, praktikoje ji be moralės, kuri savo pagrindus turi religijoje ir teologijoje, yra neįgyvendinama. Visame pasaulyje labai aktyviai veikia

(keliama į 12 psl.)

Vilius BRAŽĖNAS

Bilijonierius Sorošas prieš monsinjorą A.Svarinską?

(atkelta iš 5 psl.)

kodėl kairieji, o ne dešinieji daugiausia sėdi pelningose vietose. "Laisvės kovotojai netroško vietų valdžioje, bet jie norėjo ir nori, kad visi tie, kurie yra valdžioje, sąžiningai tarnautų Lietuvai, o ne Maskvai,"- nurodo monsinjoras Svarinskas. Tačiau G.Sorošo pinigai skelbia, kad laisvės kovotojų daugelis "rėmėsi vien šovinistiniu ir regresyviniu nacionalizmu".

Negalima nepaminėti ten pat knygoje prasikišančią nešvankią prielaidą, jog rezistentai, kovoję prieš sovietų okupaciją, esą psichiškai nesveiki asmenys. Autoriui vaidenasi jų "asmeniškas neurotiškumas"... Tarp Estijos patriotų "yra daug dvasinės pusiausvyros neturinčių asmenų". Atseit estai manąs, "kad jeigu jau pakliuvai į kalėjimą, tu esi ne visai pilno proto". Ar tai, deja, neprimena SSRS NKVD-KGB psichiatrinių ligoninių politiniams kaliniams? Tokios užuominos verčia spėti, kad visas dėmesio vertas "Pabaltijo revoliucijos" laikotarpis yra aprašytas remiantis ne "revoliucionierių", o vien kontrrevoliucionierių teikiamais faktais ir jų analize. Aišku, kad ALF žino, kokioms knygoms G.Sorošas leis duoti paramą, kokioms ne. Vargu ar ALF bent centu paremtų apie tą patį laikotarpį mons. Alfonso Svarinsko parašytą knygą?

Florida, JAV

Danutė BINDOKIENĖ

Prisiminimai: ir laisvė, ir okupacija

Kadangi užsienio lietuviai gyvena toli nuo savo kilmės krašto, jų gyvenimas ir lojalumas visuomet dalijamas į dvi dalis: kone vienodai svarbu ir tai, kas vyksta gyvenamajame krašte, ir tai, kuo džiaugiasi ar rūpinasi tolimoji tėvų bei protėvių žemė.

Daugiau kaip du šimtus metų Amerika džiaugiasi ir didžiuojasi ta laisve. Nors ne visi pritaria pagrindiniams valstybės konstitucijos punktams, nors kai kas per dažnai jų žodžiais mėgina pridengti net nusikalstamus veiksmus, vis tik tie konstitucijos principai veiksmingai saugo svarbiausias piliečių teises ir laisves. Ir kaip tik dėl jų galime laisvai melstis, tikėti, skaityti spaudą, net ir kitomis, ne anglų, kalbomis. Niekas nevaržo tautinių mažumų teisių bei laisvių, niekas nesikiša į asmeniską žmogaus gyvenimą, nebent kokiu būdu ardoma tvarka, kenkiama kitiems.

Nesupraskime amerikiečių elgesio ar jausmų klaidingai. Nepaisant, kad valstybė sudaryta iš daugelio tautybių, kultūrų, rasių, religijų, visi gyventojai - arba bent didžioji dalis - turi nuoširdų prieraišumą Amerikai ir natūralų, be dirbtiniu "vėliavų mosavimu" išreiškiamą patriotiškumą. Tik atkreipkime dėmesį, kaip reaguoja amerikiečiai, kai kuri užsienio valstybė pradeda koneveikti Ameriką ar jai kokiu būdu kenkti!

Tačiau Amerikos Nepriklausomybės šventės proga negalime neprisiminti, kad Lietuva neseniai paminėjo 60 metų nuo pirmosios bolševikų okupacijos pradžios. Daugelis šiame krašte gyvenančių, o ir tėvynėje esančių lietuvių tuos įvykius gerai prisimena. Jų iš tautos atminties nepajėgs išdildyti ne tik šeši dešimtmečiai, bet ir 600 metų.

Kaip gaila, kad ir po gerokai daugiau kaip pusės šimtmečio Lietuva tebeturi aiškintis pasauliui, kad ji iš tikrųjų buvo Raudonosios armijos okupuota, kad priversta įsijungti į Sovietų sąjungą. (Rodos, po sovietų imperijos žlugimo, kai vakariečiams pagaliau prieinami visi slaptieji dokumentai, archyvai ir sovietinės propagandos užkulisiai, jau turėtų būti aišku, ką reiškė "laisvi rinkimai", "laisvas įsijungimas", "raudonasis rojus" ir kiti bolševikiniai šūkiai, kuriais buvo penimas lengvatikis užsienis.) O tai dėl to, kad Lietuva anais tamsiosios, kruvinosios tėvynės istorijos laikais neparodė jokio pasipriešinimo okupantui, nepakėlė ginklo, nesušuko ne! (Kaip, pavyzdžiui, padarė mažutė Suomija.) Nereikia, kad į tą sakinį vėl pasipiltų pasiteisinimai, įrodinėjimai - juos jau daug kartų girdėjome. Tačiau to pasyvaus nuolaidumo pasekmes Lietuva tebejaučia ir šiandien, kai sovietijos įpėdinė Rusija įrodinėja pasauliui, kad Baltijos valstybės "pačios, suklupusios ant kelių, tiesė rankas į Stalino saulę ir maldavo būti priimamos į Maskvos globą..."

Okupacijos pradžios sukakties proga, birželio 19d., senatorius Ričardas Darbinas Senate pasakė ypatingą kalbą, kuri, įrašyta į Kongreso protokolų knygas, dar kartą paliudija Amerikos ryžtą nepripažinti sovietų okupacijos Baltijos valstybėse, o taip pat užsienio, t.y. Amerikos, lietuvių pastangas, kurių reikėjo visus tuos šešis dešimtmečius, kad ir Atstovų rūmai, ir Senatas, ir prezidentas nepamirštų Lietuvos kančių, nepatikėtų Maskvos melais ir propaganda.

Senatorius Ričardas Darbinas yra ypatingas žmogus. Jis ne tik neslepia savo lietuviškos kilmės iš motinos pusės, bet ją nuolat pabrėžia ir didžiuojasi Lietuvos nepriklausomybe, pažanga, siekiais. Mes esame jam dėkingi.

"Draugas",
JAV, 2000m. liepos 1d.

Jau 10-ąjį kartą vyks tradicinis visos Lietuvos laisvės kovų dalyvių sąskrydis Ariogaloje ir tradicinis bėgimo ir dviračių žygis "Laisvės ugnis - ateities kartoms" iš visų savivaldybių

Atsigręždamas į istorijos šimtmetį, mintimis ir viltimis įsakau:

Visos Lietuvos laisvės kovų dalyviams, bei jų šeimoms, pedagogams, moksleiviams, dėstytojams ir studentams, kompozitoriams ir rašytojams, tradicinio bėgimo ir dviračių žygio į Ariogalą dalyviams, vyrų ir jaunuolių chorams, pučiamųjų orkestrams, tremtinių chorams ir ansambliams, šauliams, jų vadovams ir visiems neabejingiems su pilietiniu drąsumu ir pasiaukojimu atvykti į Ariogalą.

Jūsų laukiame **rugpjūčio 5d. nuo 9 valandos.**

Sąskrydžio organizacinio komiteto pirmininkas
Antanas VIZBARAS

Sąskrydžio organizatorius - Labdaros ir paramos fondas "Balsas"
Sąskrydžio generalinis rėmėjas - Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga

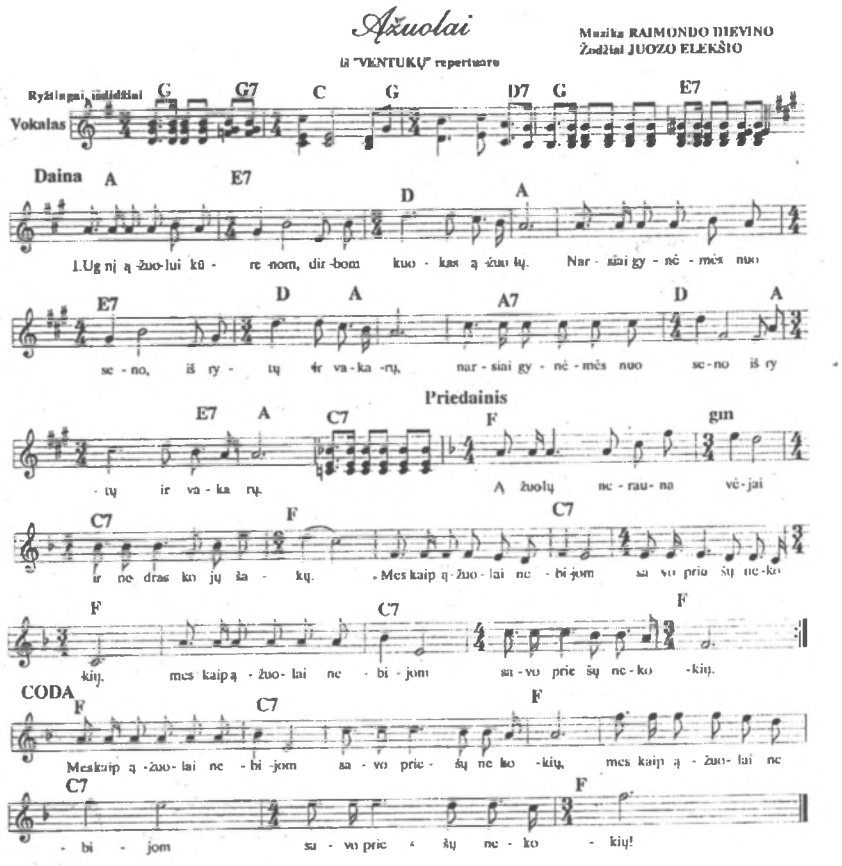

2. Vis dar ąžuolus mes saugom, giedam giesmes ąžuolams.
Patys ąžuolais išaugom - tai ir saulė neužtems - 2k.

Muzika Raimondo DIEVINO
Žodžiai Juozo ELEKŠIO

Ąžuolai

iš ""Ventukų"" repertuaro

1. *Ugnį ąžuolui kūrenom,*
dirbom kuokas ąžuolų.
Narsiai gynėmės nuo seno,
iš rytų ir vakarų (2 k.).

2. *Vis dar ąžuolus mes saugom,*
giedam giesmes ąžuolams.
Patys ąžuolais išaugom -
tai ir saulė neužtems (2 k.).

Ąžuolų nerauna vėjai
ir nedrasko jų šakų.
Mes, kaip ąžuolai, nebijom
savo priešų nekokių (4 k.).

Žodžiai Zitos BUDRIENĖS
Muzika Raimondo DIEVINO

Palaiminta, žvakele

iš ""Ventukų"" repertuaro

Svajonė mano išsipildė vėlei,
žydėjimu pavasario vilties.
O aš skubu, pamiršęs vargą, gėlą,
į tą stebuklą vėl rankas ištiest.
Paimki ją ant delno ir taip švelniai
priglaust prie nušvitusios širdies.
Kad joj išaugtų didis laimės kalnas,
negriūvantis, net jei kančia lydės.
Priimkite tą mūsų dėkingumą
neužmirštuolių spindinčiais žiedais.
O tą svajingą dangišką tyrumą
paskleiskite su šypsenom, aidais.
Paimki ją ant delno ir taip švelniai
priglausk prie nušvitusios širdies.
Kad joj išaugtų didis laimės kalnas,
negriūvantis, net jei kančia lydės.

Priedainis

Palaiminta, žvakele, nušvieski mūsų kelią,
gyvoj šviesos vilny laimingi visi, visi.
Palaiminta, žvakele, nušvieski mūsų kelią,
gyvoj šviesos vilny mes liksime tvirti.
Palaiminta, žvakele, nušvieski mūsų kelią,
gyvoj šviesos vilny laimingi visi.
Palaiminta, žvakele, nušvieski mūsų kelią,
gyvoj šviesos vilny mes liksime jauni. (2 k.)

Palaiminta, žvakele, nušvieski mūsų kelią,
gyvoj šviesos vilny,
gyvoj šviesos vilny,
gyvoj šviesos vilny,
gyvoj šviesos vilny,
nušvieski mūsų kelią.

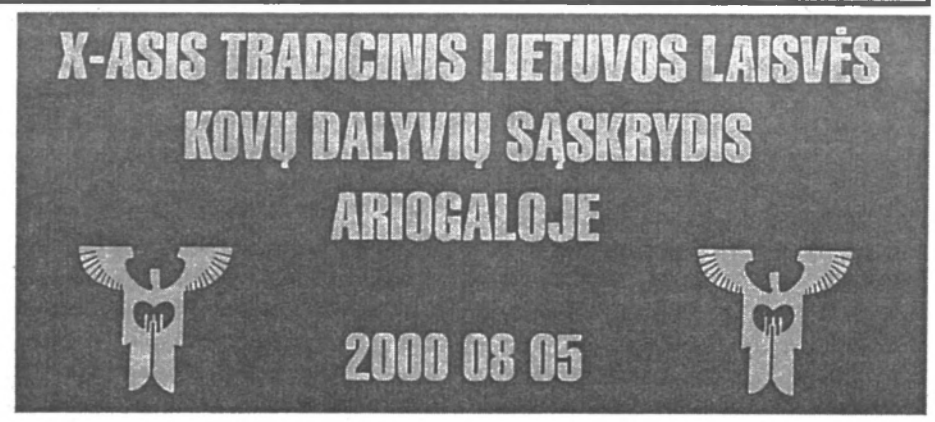

Tradicinio Lietuvos laisvės kovų dalyvių sąskrydžio "Laisvės ugnis - ateities kartoms" programa

2000m. rugpjūčio 5d.,
Ariogala

8 - 9 val. - sąskrydžio dalyvių ir svečių sutikimas Ariogalos miesto prieigose. Gėlių padėjimas kapinėse.

9 - 13 val. - koncertai- susitikimai (kovos, įkalinimo, tremties paženklintose vietose Ariogalos bažnyčios šventoriuje ir miesto gatvėse). Karių pučiamųjų orkestrų paradas. Karių įgulos rikiuotė. Kapsulės įdėjimas, saliutas prie paminklo Lietuvos kankiniams. Ąžuolų sodinimas. Savivaldybių ir delegacijų vadovų susitikimas su šalies vadovais ir Vyriausybės nariais.

11 - 12 val. - šv.Mišios už asmenis, nukentėjusius nuo okupacijų.

12.15 - 13 val. - eisena į Dubysos slėnį.

13 - 13.10 val. - tradicinio bėgimo ir dviračių žygio "Laisvės ugnis - ateities kartoms" dalyvių susitikimas (Dubysos slėnyje).

13.15 - 14 val. - sąskrydžio atidarymas. Žuvusiųjų pagerbimas. Salvės. Šalies vadovų sveikinimas. Atneštų deglų perdavimas savivaldybių vadovams, sąšauka su pasaulio kontinentais, 2000 vnt. oro balionų paleidimas. Karių parodomoji programa.

14 - 19 val. - poezijos ir muzikos mylėtojų iš visų šalies regionų programa (2 dalys). Kartu dainuosime Valstybės himną, "Lietuva brangi", "Giminių dainą", "Ir tas dulkėtas traukinys". (Meno kolektyvų ir pavienių atlikėjų repertuaras laisvas, akompanimentas savarankiškas. Generalinės repeticijos nebus. Pikti eilėraščiai ir pasisakymai nepageidaujami.) Bendros atsivežtų sumuštinių ir saldumynų vaišės. Programos pertraukose - loterija ir žaidimai.

15.30 - 16 val. - oro meistrų programa.

19 - 1.00 val. - Gegužinė. Laužas. Saliutas. Programoje dalyvaus ir gegužinėje gros: Ventos muzikos mokyklos liaudiškos muzikos ansamblis "Ventukai", vadovaujami Raimundo Dievino.

Programos vedėja - **Danutė VIZBARIENĖ.**

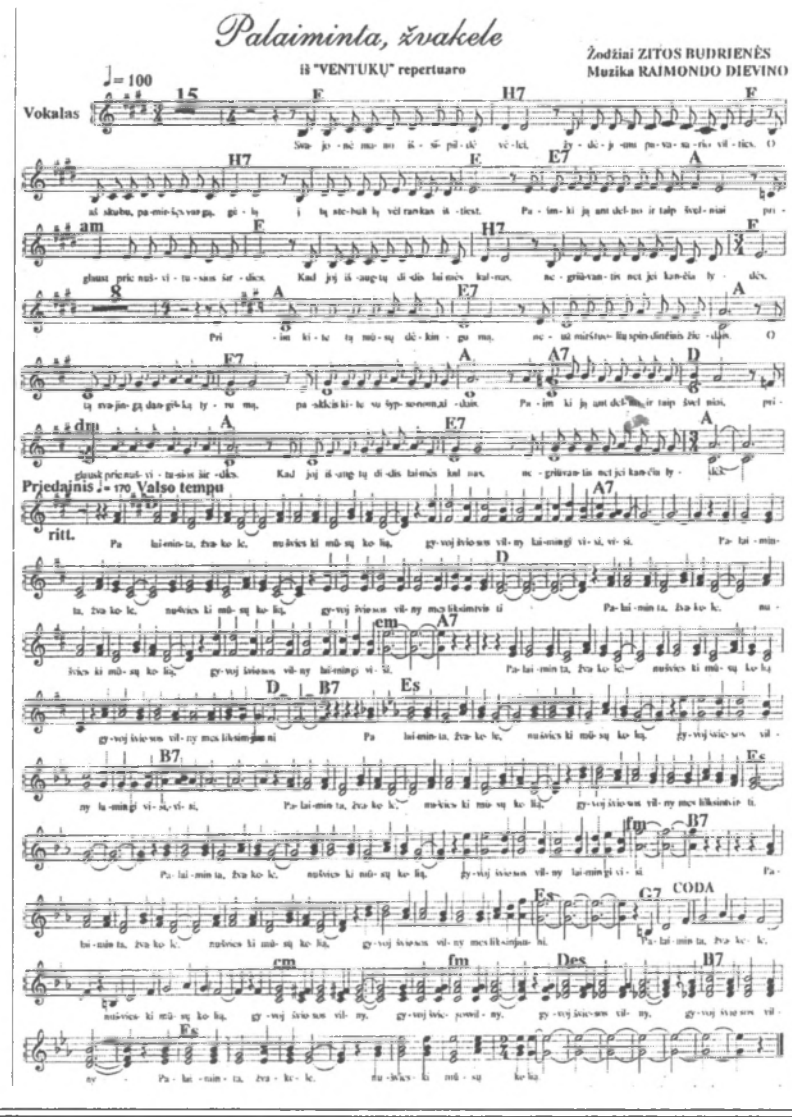

Trys apsakymai

Ignas TAUČKUS

Negrįžo

Ir vėl sugedo. Amžinai kas nors sugesdavo: trūkinėdavo grandys, sutrupėdavo išplerpusios detalės. Sklido gandai, kad benzopjūklams priklausančias detales mūsų meistras prageria su iš kaimyninio liespromchozo atsibasčiusiais miško darbininkais...

Aš, nepataisomas nevykėlis, spėjau rankas benzinu apsilaistyti prakeiktą benzopjūklą beremontuodamas. Ir dabar, beveik trisdešimt laipsnių šalčiui spaudžiant, susikišęs į burną pirštus, šoku pasiutpolkę pusnyne...

Ačiū Dievui, darbas baigėsi, bet traktorius su rogių priekaba turi atkriokti už kokių trijų valandų. Ir mes, ant eglišakių nugriuvę, šildomės prieš skaidrią laužo liepsną. Toks ten šildymasis, kai vieną šoną liepsna degina, o kitą speigas savo ledinėmis letenomis "glamonėja"... Aš, tų prakeiktų rogių belaukdamas, mėgdavau pasvajoti, stebėdamas, kaip eglių viršūnėse banguoja laužo žiežirbos, viena po kitos atsimerkia žvaigždės, sėlina šešėliai: vis tamsyn ir tamsyn.

Sapnuoja eglės mėnesio
spindulėliu
Per susipynusius spyglius
į mano širdį,
Šerkšnos žvaigždžių
pasikalbėjimu tyliu,
Ir būsiu aš palaimintas
jų skambesį išgirdęs...

Bet skambėjimo besiklausydamas galėjai taip užmigti, kad jau niekas nepabudins...

Visi tai žinojome, bet po alinančio dienos darbo traktorininkas tik kaip kokius gyvulius spardydamas galėjo pabudinti... Ir šį kartą kietai užmigau. Sapnavau - šildausi prieš saulę Dovinės pakrantėje, bet staigiai dvelktelėjo žvarba - kažkas pradėjo mane prie žemės baisiai spausti. Sapne ar ne sapne, kažkas pradėjo mane baisiai spausti! Blykstelėjo mintis - šatūnas! Sau guolio nerandanti, ligota, iki pasiutimo išalkusi meška... Nuo tokių meškų išsigelbėti neįmanoma. Ji tave ir iš medžio iškrapštys! Bet kaip tu su apledėjusiais veltiniais į medį įsikraustysi? Akimirksnis, ir meškos sprindžio ilgumo nagai per šimtasiūlę susmigs į mano šalčio iškamuotus šonkaulius... Amen...

Staiga lyg spausti nustojo, ir šiltas kvapas šnabštelėjo man į ausį. Sukaupęs visas jėgas persiverčiau: briedis! Viešpatie, tai ne meška, o briedis, nusikamavęs briedis man ant nugaros savo galvą pasidėjo! Kaip tyčia atkriokė traktorius, briedis lyg suprasdamas nusvirduliavo prie rogių, ir mes nušliaužėme namo.

Vargais negalais mes jį įstūmėme į tvartą, kur dar neseniai stovėjo "gerų" žmonių pavogta karvutė. Paršelis jį pasveikino linksmu kriuksėjimu, tik vištos, gaidžio vadovaujamos, ilgai savo pasipiktinimą demonstravo...

Kaip užmuštas nugriuvęs kelias dienas galvos nepakėlė, tarsi amžinu miegu užmigo, tik iš šnervių einantis garas rodė - dar gyvas... Galų gale atsimerkė.

Šieno nuo pavogtos karvutės buvo likę. Kai kada kaimynė atnešdavo liespienio, ir su pirmaisiais gegutės šūktelėjimais mūsų briedukas pakilo! Keletą dienų tik po kiemą šlubčiavo, vis toliau ir toliau nukrypuodamas...

Priprato jis prie mūsų kaimelio gyventojų, ir mes prie jo pripratome: ateina, būdavo, pasideda savo karūnuotą galvą ant tvoros ir laukia, kol jam duonelės kriaukšlę duos - gailestingumo išbandymas... Beduoneliaudamas mūsų įnamis visai atkuto, net kailis sublizgėjo... Kad girtuokliai netyčiomis nenušautų, pakabinome jam ant kaklo skambalėlį.

Vasarai baigiantis prasigėręs kaimynas pasiūlė pigiai karvutę. Tarėmės, kaip nuo briedžio atsikratyti... Nejaugi jis lietuviškai suprato? Dar žvilgtelėjo savo bežvaigždės nakties akimis į mus ir, išėjęs į taigą, negrįžo...

1956m. Čašča-Vita

Dievo kumštis

Be galo įdomi buvo vaikystė. Į septynias jaučio odas to įdomumo nesurašysi...

Įdomumas prasidėjo 1941 metų birželio pabaigoje. Nenugalimosios dar pėdos nebuvo atšalę, netoliese šūviai poškėjo, mes jau lakstėme parugėmis, krūmuose trofėjų ieškodami. Radome vieną apgadintą kulkosvaidį, keletą nulaužtomis buožėmis šautuvų, tris artilerijos sviedinius, visą krūvą šovinių ir pistoletą. Tas prakeiktas pistoletas mus ir pražudė. Besiriejant, kam jis turėtų priklausyti, atsliūkino policininkas ir visą mūsų "turtą" konfiskavo!

1944-aisiais mes buvome gudresni. Kaip tyčia, netoli mūsų namų įstrigo virtinė vagonų. Vokiečiai tuos vagonus su prigrobtu skarbu ketino išvežti nach Vaterland, bet grįžtančiai nenugalimajai užėmus Kazlų-Rūdą - susprogdino! Kas sprogo, kas nesprogo, kas į šalis išlakstė, bet mums užteko... Dėl visa ko įsirengėme tris slėptuves...

Vokiečiai naktimis iš lėktuvų dar bandė atsikirsti mažutėmis plačiai pasklindančiomis bombelėmis. Jų daug nesprogo, ir mes galėjome papildyti savo arsenalus. Tiesa, velnias žino kada nukritusios, tokios didelės nepakėlėme. Palikti buvo gaila. Apkrovėme žagarais ir apipylę žibalu padegėme. Kur buvęs nebuvęs atklumpuoja su savo arkliu senas mūsų priešas! Mes kaip pasiutę pradėjome klykauti, kad jis kuo greičiau su savo kuinu dingtų! Nespėjo - driokstelėjo ugnies kamuolys. Mes ant sėdynių šlept! Duok Dieve kojas!

Mūsų priešui ir jo kuinui irgi nieko neatsitiko, tik nuo to laiko žiauriai pagarsėjome...

Kartą, sėdėdamas prieš laužą ir su savo bičiuliais svarstydamas, kokių dar šunybių iškrėtus, visai užmiršau, jog ant mano kelnių šėputės sagų iš vidaus, kad rusų kareiviai nepastebėtų, kabo iš artilerijos sviedinių išimtos parako "dešrelės". Staiga parakas užsiplieskė, ir jeigu ne šalimais bala, būčiau likęs be veislės...

Sužinojus močiutė pasakė:

- Baik kvailioti! Čia tau Dievo pirštas...

Bet man ne Dievo pirštо, o visos Dievo kumšties reikėjo...

Išseks mūsų arsenalas, nutariau, baigsiu kvailioti... O kol kas sėdime prie laužo ir vėl svarstome. Mums bepostringaujant, prisėlino raudonsiūlis, ir mudu su Petru cypėje! Nejaugi močiutė paskundė?

Jau trečia diena sėdime. Šalta. Pasiutusiai šalta. Kaip paėmė su palaikiais švarkeliais, taip ir sėdime. Valgyt neduoda. Kompanija neįdomi: vieni verkia, kiti meldžiasi. Stribas, pravėręs duris, pasakė, kad mane su Petru veš į Sibirą, ešelonas jau ruošiamas. Linksma.

Kameros kampe toks raudonsprandis pilietis, pasistatęs pilną maišą visokiausio ėdalo, niekam neduoda! Nors tikrai žino (jį be sargybos išleidžia į kiemą malkų kirsti), kad tuoj paleis, prašyk - neprašyk, nei trupinėlio, nei taip skaniai kvepiančio spirgučio neduoda! Neduoda...

Kai "liaudies gynėjas" išleido jį vėl į kiemą malkų skaldyti, Petras neiškentė. Atvilko jo maišą į kameros vidurį ir - visiems po lygiai...

Kaip tyčia, atsidarė kameros durys ir, šluostydamas prakaitą, įgriuvo raudonsprandis! Prieblandoje iš sykio nieko nepastebėjo, o Petras susigriebė:

- Dėde, Raudonasis Kryžius perdavė mums maisto, mes viską lygiai padalijome - štai ir jūsų dalis!

Senis, nepastebėjęs tuščio kampo, "Raudonojo Kryžiaus" dovanas, bjaurybė, maloniai priėmė, o kai pastebėjo...

Išgirdęs triukšmą išgelbėjo tas pats "liaudies gynėjas":

- Taip tau ir reikia, raudonsprandi!

Mudu su Petru tuomkart į Sibyrių neišdardino. Gaila. Reikėjo... Ir dar kaip Dievo kumšties reikėjo...

Petras per mūsų nuotykius galvos neteko, o aš per klaidą dar gyvas likau...

Antausis

Leki slidėmis po dangaus sidabriniais žiedais - vis žemiau ir žemiau nusileisdami šnabždа... Palaimintas, kas jų balsą išgirsta...

Leki per sniegynų vilnis - staiga visas dangus subanguoja purpurinėmis žalsvai melsvomis pašvaistėmis, pakyla, išsiskleidžia pasakos žiedu ir žaižaruodamas prabyla nakties gūdumoje:

- Dievas yra!..

Duonelės jau nereikėdavo su pagaliais apsiginklavusia "garbės sargyba" į baraką parsigabenti. Dieną prie duonriekyklos būdavo didžiulė grūstis - mūsų blatniokas ūkvedys sugalvojo duoną naktį parsitempti. Vienam - nėra durnių, trečią valandą nakties, pačiame įmygyje, jis budindavo kalinius. Kurį laiką pamėgo vis mane purtyti, bet kai po keleto pasivažinėjimų nuo viršutinio gulto įspyriau jam į snukį - atstojo...

Paprasti darbininkai bent po vieną kartą jau buvo pasivažinėję. Atėjo eilė mūsų klebonui. Geras žmogus buvo, gavęs siuntinį išberdavo visiems ant stalo... Ar jūs matėte, kaip dega išbadėjusių akys?

O mūsų ūkvedys priprato kleboną kankinti, jis nesispardė... Gera tokį vergą suradus... Kiekvieną naktį, kai tik mūsų barako laikrodis - gegutė tris kartus surikdavo, kraupiai stenantį kleboną ūkvedys jau tempdavo nuo gultų...

Prieš kalną į duonriekyklą - tuščiomis, atgal - tik laikyk roges, nes į draudžiamą zoną nuslydus, visus vargus užbaigiantys septyni gramai į kaktą pasveikins!

Vieną naktį su duona grįždamas klebonas užsnūdo, apledėjusi virvė jam iš rankų iškrito, nuo smunkančių pakalnėn rogių dėžė su duona nuslydus apsivertė, paikelės į sniegą pabiro... "Didžiai gerbiamas" ūkvedys, nesiteikęs niekuomet nei prieš kalną, nei pakalnėn roges tampyt, visais velniais sugriaudėjęs, užsimojo mūsų kleboną kumščiomis "peržegnoti"! Klebonėlis žvilgtelėjo į danguje kaip niekuomet visu didingumu išsiskleidžiančius liepsnojančius šiaurės pašvaistės sparnus ir atsiduseęs kad trenks "didžiai gerbiamam" ūkvedžiui į makaulę - tas - vikst išsitiesė kaip pėdas ant sniego!

Neįtikėtina - "grąžos nedavė" ir daugiau, gegutėms rėkaujant, mūsų klebono nuo gultų negramozdino...

Vorkuta. 1954m.

Liepos 22d. sukanka 50 metų, kai buvo nužudytas mokytojas **Leonas GRIGONIS-Kalnius, Užpalis**, g. 1906m. Rokiškyje. Nuo 1948 07 26 - Prisikėlimo apygardos vadas. Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio štabo viršininkas. Žuvo 1950 07 22 Daugėliškių miške, prie Ariogalos, kartu su LLKS štabo nariais A.Meškausku, J.Tomkumi, V.Kuzmicku ir partizanu Banga gindamiesi štabo bunkeryje.

Skelbimas

Minėjimas įvyks **liepos 22d**. Ariogaloje.

12.00 - Šv. Mišios (Ariogalos bažnyčioje);

13.00 - išvyka į Leono Grigonio nužudymo vietą;

13.30 - simbolinio paminklo Daugėliškių miškelyje šventinimas ir minėjimas. Dėl informacijos kreiptis tel. *(8-228) 50322*.

Kviečiame dalyvauti.

Organizatoriai

Keturios knygos - keturi žiedai poezijos vainike

Poezijos rinkinių išleidžiama daug. Tiražai paprastai nedideli (300-500 egzempliorių), reklama menka, skaitytojai net nežino apie tuos leidinius. Todėl bent trumpai supažindiname su kelių autorių šiais metais išleistais poezijos rinkiniais.

Kaunietė Ona Budzilaitė antrąją poezijos knygą - **"Mintys iš archyvo"** (pirmoji - "Ilgi nerimo metai", 1996). Jeigu pirmajame rinkinyje poetė dar tarytum ieškojo savo braižo, dažnai buvo lyg ir suvaržyta klasikinės eilėdaros, tai "Mintyse iš archyvo" eilės liejasi laisvai, nevaržomai, žodis spalvingas, skamba grakščiai ir natūraliai: "Eina mano žodžiai ir sustot negali,-// Per rasotą pievą brenda brenda brenda" ("Mano žodžiai").

Poetė, buvusi politinė kalinė, pirmojoje knygoje išsakiusi savo golgotas ("Nelaisvėje", "Tremtinių motinai", "Velykų rytą stepėje" ir kt.), naujajame rinkinyje susimąsto apie amžinąsias vertybes, trapiąją žmogaus būtį: "Tavo upės teka ne man vienai// Ašara nurieda veidu ne man vienai.// O tave paliekant, žeme// Būsiu aš vienui viena" ("Ne man vienai"). Susikaupimo intonacijom pažymėtas ne vienas rinkinio eilėraštis ("Nuskintas žiedas", "Einam", "Kai manęs jau nebebus" ir kt.). "Mintys iš archyvo" - brandžios poezijos knyga, liudijanti, kad skaitytoją pasieks dar ne vienas autorės posmas.

Ona BUDZILAITĖ

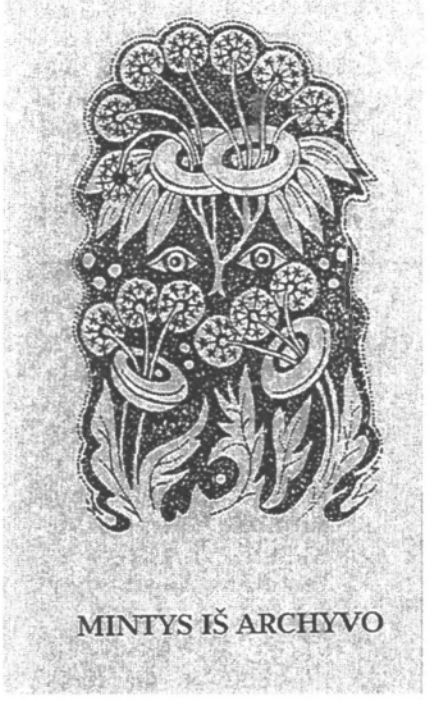

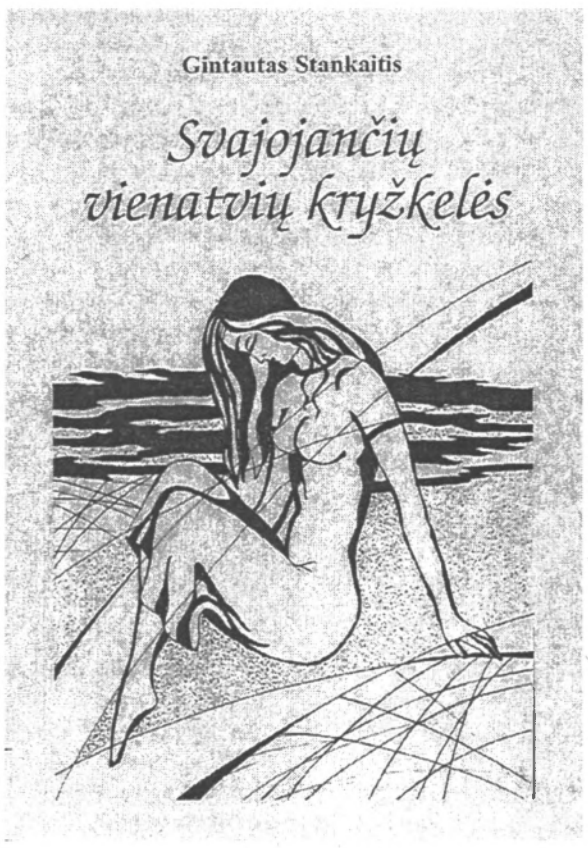

Gintautas Stankaitis, ukmergiškis, poetas ir teisininkas, išleidžia jau ketvirtą savo lyrikos knygą - **"Svajojančių vienatvių kryžkelės"**. Taigi autorius poezijos baruose jau ne naujokas, eiliuoja laisvai, pasitikėdamas savimi, ieškodamas vis naujų temų, nevengdamas įsprausti į posmą net ir visai proziškų realijų ("Pašaipa", "Meniu" ir kt.). O pats poetas knygos anotacijoje savo kūrybą taip apibūdina: "Ilgesio, susimąstymo, meilės, žmogiškosios būties motyvai, tautos ir žmogaus likimų vingiai, tapybiškas meninis vaizdas, klasikinio ketureilio forma - būdingesni šio rinkinio bruožai". Tenka tik sutikti su tokiu knygos "Svajojančių vienatvių kryžkelės" apibūdinimu. Belieka pridurti, kad G.Stankaitis, ankstesniuose rinkiniuose daug vietos skyręs pasipriešinimo okupacijai, tremties tematikai, nelieka ir ketvirtojoje knygoje abejingas tautos kančioms, nors poeto širdį graužia jau nūdienos rūpesčiai. Vis dėlto eilėraščiuose "Niekada", "Tremtis", "Tėviškės miškas" subtiliai ataidi nepamirštami kovų, gulagų vaizdai.

"Kai bus gyvenime sunku,... imk šią knygą ir nusišypsok, susimąstyk"- siūlo įžangoje autorius. Galime sutikti: tikrai "Svajojančių vienatvių kryžkelės" - knyga, padedanti ir nusišypsoti, ir susimąstyti.

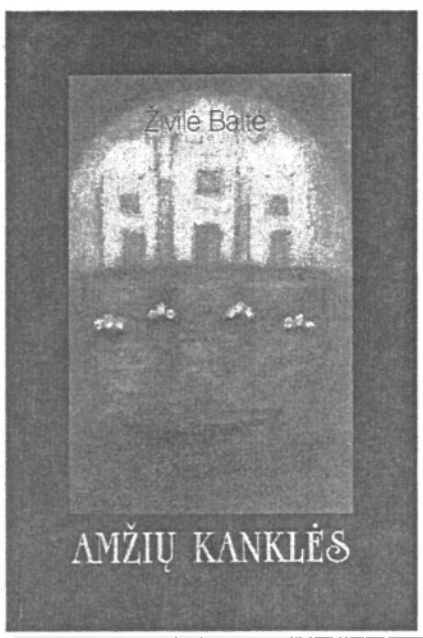

LPKTS išleido antrąją Živilės Baltės (tikr. Živilė Baltušnikaitė) poezijos knygelę **"Amžių kanklės"** (pirmoji knyga "Saulės vartai" išleista 1997m., skirta tėvo, žuvusio partizano (kapas nežinomas), atminimui).

Skaidrūs Živilės Baltės posmai dvelkia dvasine ramybe, tauriu susimąstymu apie amžinybę, tėvynės ateitį: "Apkabint Tave visą man noris, // Nusinešt tolimon ateitin" ("Tėvynė"). Poetė nuolat atsigręžia į senąją aisčių žemę, į mūsų kultūros ir istorijos ištakas ("Lietuvių pasaka", "Simonui Daukantui"), aukština gimtąją kalbą ("Žodis"), jautriai išgyvena nūdienos skausmą: "Rauda angelai nuliūdę,// Kad jauni vaikeliai žūva" ("Sausio 13-oji"). Ne vienas Živilės Baltės eilėraštis - tikras poezijos perliukas ("Našlaitė", "Motinėle", "Vaidilos kanklės" ir kt.). Leidinys "Amžių kanklės", iliustruotas autorės paveikslų (tempera, pastelė) reprodukcijomis,- puiki dovana kiekvienam skaitytojui, ryškus žiedas mūsų poezijos vainike.

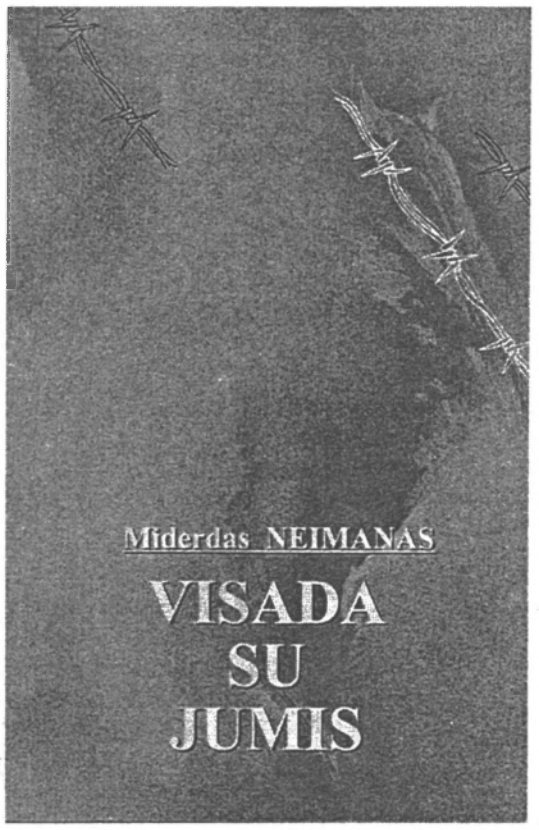

Atsiminimų ir eilėraščių knygos **"Visada su jumis"** autorius Miderdas Neimanas, kreipdamasis į skaitytojus, pratarmėje rašo: "Manau, jūs nesupyksite ant manęs už nesklandumus, blogą ritmą ir rimą. Vadovaujuos lietuviška patarle: "Kaip moku, taip šoku". Vis tik noriu pasidalyti su jumis savo mintimis, išgyvenimais, troškimais ir rūpesčiais". Autorius - dzūkas nuo Lazdijų - eiliuoja paprastai, daug negudraudamas. Jau eilėraščių pavadinimai nusako jų turinį - "Netekau laisvės", "KGB letenos", "Kunigui J.Zdebskiui", "Generolui Ramanauskui- Vanagui", "LPKTS dešimtmetis", "Sausio 13-oji!" ir t.t. Knyga vertinga ir tuo, kad joje autorius pateikia pluoštą prisiminimų apie savo "likimo kelius" bei amžininkų pasakojimus apie Dzūkijos partizanų kovas (ypač išsamiai apie garsųjį Kalniškės mūšį).

"Mano akys regėjo ne vieną mirtį",- rašo M.Neimanas.- Kalėjimuose, lageriuose, tremtyje teko patirti daug kančių, kęsti šaltį ir badą. Bet niekuomet nesigailėjau, kad stojau į kovą su okupantu, kad Tėvynė būtų laisva. Ją gindamas paaukojau jaunystę, savo gyvybes paaukojo tėvai ir broliai. Tačiau mano ir mano artimųjų viltys, troškimai išsipildė: vėl esame laisvi".

Knyga "Visada su jumis" - dar viena Miderdo Neimano auka tėvynei.

Parengė R.J.

Aistė BUTKUTĖ

Purenama dirva, kad joje bręstų laisvės derlius

(Pastabos apie "Rūstybės epizodus")

Memuarinės ginkluotojo pasipriešinimo, tremties literatūros turime palyginti nemažai. Dešimtyje knygų užfiksuota ir partizanų kovų kronika bei tragiškumas, gulagų ir sibirų buitis. Visa tai - ryški, autentiška raudonąjį fašizmą kaltinanti medžiaga. Tačiau meninis šios tematikos įprasminimas vis dar gana menkas. Nekalbant apie jau, sakykim, mikroskopinį tapytojų, teatro bei kino meistrų, menką skulptorių ar kompozitorių įnašą, grožinės literatūros kūrėjų derlius gana kuklus. Vos keli romanai, keli apsakymai - tai ne tas derlius, kuriuo galėtų džiaugtis tauta, išgyvenusi vieną sunkiausių savo istorijos etapų. Todėl reikėtų sveikinti visas pastangas, padedančias užpildyti šią spragą.

Romualdo Jurelionio knygos **"Rūsties epizodai"** (LPKTS leidinys, 2000m.) apsakymai vienaip ar kitaip vaizduoja pokario metus. Tiesa, autorius dažniausiai į tą laikotarpį žvelgia tartum iš mūsų dienų taško, beveik visuose apsakymuose praeitis susipina su dabartimi, penkiasdešimties metų senumo įvykiai bei jų veikėjai tarytum atsiskaito už savo veiksmus, vertina mūsų dienų realijas. Paminklas (to paties pavadinimo apsakymo simbolis) stebisi trijų "šiuolaikinių" panelių elgesio cinizmu, vyruko su plyta rankoje demagogija ir drauge džiaugiasi vaikais, padėjusiais gėlių prie monumento. Apsakymo "Ginčai" veiksmas vyksta šiandien, bet senelio ir vaikaičio konflikto esmė - praeities vertinimas: vienas įnikęs į tremtinių knygas, kitas jų nesupranta ir nevertina. Reikia drastiškų veiksmų, reikia infarkto, kad atsivertų didžioji tiesa, kad iš niekada neverkusio jaunuolio akių ištrykštų ašara.

"Rūsties epizodų" apsakymai ne tik vertina praeitį. Beveik visuose peržengiamos laikotarpio ribos, atsiveria skauduliai, kurie kankina visų laikų, visų kraštų žmogų. Autorius braunasi į žmogaus dvasios brūzgynus, tirdamas tiesos ir melo, pasiaukojimo ir niekšybės, drąsos ir baimės, ištikimybės ir išdavystės problemas. Charakteringas apsakymas "Vytauto priesaika". Buvęs čekistas ir šiandien nė nemano teisintis, pripažinti

(keliama į 10 psl.)

Ir kelsis vėl iš tavo kraujo Lietuva

Apeiginiai bylojimai Juozo LUKŠOS-DAUMANTO atminimui

Lietuvių folkloro teatrą 1968m. įkūrė režisierius Povilas Mataitis. Jam visų pirma rūpėjo prikelti ir puoselėti senąjį lietuvių tautos meną, neleisti jam sudūlėti. Nors UNESCO rekomendacijų dėl menininko statuso niekas nepanaikino, tačiau Lietuvių folkloro teatras vis dar laukia Kultūros ministerijos dėmesio bei paramos.

"Povilo Mataičio Folkloro teatro pastatymai buvo neregėtas iššūkis lietuviškosios socialistinio turinio pseudokultūros apologetams" (K.Šiaulys, "Respublika", 1990 09 26). Šio teatro veiklą ypač vertino ir rėmė profesorė Jadvyga Čiurlionytė ir prof. Vytautas Landsbergis. Jis rašė: "Tuoj po pirmųjų Folkloro teatro pasirodymų sutartinės netruko ateiti į vidurines mokyklas; ėmė rastis naujų mėgėjiškų folklorinių bei etnografinių ansamblių - ir sutartines dainuojančių, ir daudytėm, ragais dūduojančių" ("Lietuvių folkloro teatras", 1982m.).

Giedotojų grupė

Aktorius Regimantas Adomaitis

Režisierius P.Mataitis ir scenografė D.Mataitienė per 32 šio teatro gyvavimo metus sukūrė dešimtis spektaklių, juose gyvai, originaliai atkūrė senąjį liaudies meną, sujungdami į darnią visumą dainą, šokį, dramos elementus. P.Mataičio režisuoti spektakliai "Mano kanklės paauksuotos", "Nukrėskime rasą apie rugių lauką", "Apgiedokime Prūsijos žūtį", "Scenos vaizdeliai" ir kt. žavėjo ne tik Rumšiškių liaudies buities muziejaus lankytojus, bet ir šalies bei užsienio žiūrovą. Su spektakliais apsilankyta Suomijoje, Lenkijoje, Švedijoje, Vokietijoje, Danijoje, Bulgarijoje, Indijoje, Australijoje, Naujojoje Zelandijoje, Moldovoje, Ukrainoje, Baltarusijoje, Maskvoje.

Naujausias Lietuvių folkloro teatro pastatymas - apeiginiai bylojimai "Ir kelsis vėl iš tavo kraujo Lietuva" - atminimo vainikas partizanų įgaliotiniui Vakaruose majorui Juozui Lukšai - Daumantui, visiems žuvusiems už Lietuvos laisvę. Bylojimuose panaudoti tekstai iš J.Lukšos-Daumanto knygų "Partizanai" ir "Laiškai Mylimosioms". Dvi Mylimosios - tai Tėvynė ir sužadėtinė Nijolė Bražėnaitė. Bylotojai - ryškiausio talento lietuvių aktorius Regimantas Adomaitis ir aktorė Sonata Paliulytė, Mylimosios vizija - Sonata Diana Anevičiūtė, dainas ir giesmes užveda Janina Armonaitė.

Apeiginiai bylojimai rodyti dau-

gelyje Lietuvos bažnyčių. Gedulo ir vilties dienos minėjimo proga teatro kolektyvas, klebono Kazimiero Skučo pakviestas, lankėsi Veiverių ir Pažėrų bažnyčiose. Skamba dainos ir giesmės, žiūrovai tarsi ir patys dalyvauja apeiginiuose giedojimuose.

... Kaimo gryčioje partizanų motina Ona Lukšienė prisaikdina keturis savo sūnus: mirkite, bet gyvi nepasiduokite! Miške aidi partizanų daina. Čia visa esybe tariami Regimanto Adomaičio žodžiai atkuria leganda tapusio J.Lukšos-Daumanto charakterį, kur jungėsi tvirta valia, įžvalgumas ir poetiška šio žmogaus siela. Tą paliudija R.Adomaičio pasakojamas Daumanto sapnas, kuriame Juozas neša priskynęs glėbį žydinčių rožių, tačiau sutikęs savo mamą, išgirsta jos žodžius: "Kam tau tos rožės, imk šautuvą, reikės gintis".

Prasidėję masiniai trėmimai, priverstinė jaunuolių mobilizacija pakeitė Juozo Lukšos ketinimą tapti architektu ir poetu. Jis, kaip ir daugelis jaunų vyrų, apsisprendė ginti okupuotą Lietuvą. Žuvo broliai - Jurgis, Stasys. Jurgio kūnas buvo nuvežtas į miestelio aikštę. Motina susėmė į baltą drobulę sūnaus kraują ir palaidojo Veiverių kapinaitėse kartu su tėvo (mirusio iš sielvarto) palaikais. Juozas Lukša-Daumantas buvo išduotas ir žuvo 1951m. rugsėjo 4d.

Apie šiuos kraupius įvykius pasakoja bylotojai R.Adomaitis ir S.Paliulytė, pasigirsta šermenų giesmės. Bažnyčioje esantys žmonės gieda "Viešpaties angelą" kartu su giedotojais - Janina Armonaite, Nijole Gentviliene, Algirdu Paluševičium, Gintautu Strockiu, Kęstučiu Tamašausku. Ant baltos drobulės dega žvakės, Regimanto Adomaičio ištarti karališki žodžiai: "Rezistencija, užsitęsusi daugiau nei aštuonerius metus, parodė pasauliui narsų, nepalaužiamą laisvės troškimą", priverčia susimąstyti.

Šį spektaklį turėtų pamatyti kuo daugiau jaunimo, nes jaudinančiomis, įtaigiomis meno išraiškos priemonėmis atskleistas pats klaikiausias mūsų tautos išgyventas laikotarpis, pažadins norą kitaip pažvelgti į Lietuvos istoriją.

Povilo Mataičio vadovaujamas teatras mums visiems reikalingas. Deja... Jis ir šiandien dar neturi patalpų. Daugelį metų puoselėjantis ir keliantis tautos dvasingumą, pasaulyje garsinantis Lietuvos vardą folkloro teatras - yra mūsų nacionalinis turtas ir pasididžiavimas, ir jis tikrai nusipelnė valstybės paramos.

Živilė BALTUŠNIKAITĖ

(atkelta iš 9 psl.)

Purenama dirva, kad joje brėstų laisvės derlius

savo kaltę. Jis ne tik pavogto paveikslo negrąžinsiąs. "Negaliu jiems grąžinti nė kapeikos!" - tokia šio čekisto, nomenklatūrininko nuostata, kokia būdinga visam buvusiam raudonajam elitui. O jaunoji atžala - dailininkas - negali gyventi su melu ir išperka savo tėvo kaltę. Žurnalistas ("Akys"), buvęs stribas, šiandien net per vestuves gražiai kalbantis apie nepriklausomybę, nė nemano pripažinti savo kaltę, o ką jau kalbėti apie kokią nors atgailą. O štai jaunojo stribo sąžinė dar gyva - jis tarytum išperka tėvo kaltę, išgelbėdamas partizanus ("Spinta"). Atbunda ir kito apsakymo veikėjo sąžinė ("Skatikinis") - jis išpažįsta savo kaltę ir grąžina prieš pusšimtį metų pavogtus pašto ženklus. Taigi apsakymų autorius braunasi į pačias savo veikėjų sielos gelmes, atveria jų tamsą ir šviesą. Todėl "Rūsties epizodų" apsakymai savo universalumu peržengia laiko ribas, yra suprantami šiandien, bus artimi ir kitų kartų skaitytojui. O ne mažiau svarbu tai, kad autorius vaizduoja ne vieno kurio regiono, ne vienos "parapijos" žmonių likimus, o meniniu vaizdu apibendrina įvykius, taigi galima sakyti, jog visų kūrinių veiksmo vieta - Lietuva. Kaip tik dėl to grožinė literatūra, galėdama apibendrinti įvykius bei faktus, atlieka savo didžiąją auklėjamąją funkciją.

Kiek kitokio pobūdžio yra antrosios knygos dalies apsakymai. Autorius, naudodamasis paskelbta istorine, moksline medžiaga bei archyvų dokumentais, sukūrė mūsų literatūroje mažai kultivuojamų vad. dokumentinių apsakymų ciklą (knygoje - šeši apsakymai). Skaitytojas susipažįsta su daugiau ar mažiau žinomais istoriniais veikėjais - Juozu Markuliu-Ereliu, Jonu Deksniu-Hektoru, Juozu Lukša-Daumantu, Jonu Žemaičiu-Vytautu, netgi su Lavrentijum Berija. Pasitelkęs vaizduotę, rašytojas kuria dramatiškus pokario kovų epizodus. Apsakyme "Erelis" vaizduojama, kaip J.Lukša-Kazimieras su savo bendražygiais, lygindami vieną faktą po kito, demaskuoja J.Markulį. Apsakyme "Kelionė"pasakojama apie mažiau žinomą įvykį - operacijos iš Švedijos į Baltijos pajūrį žlugimą, labai charakteringą čekistų veiklą. Įdomūs apsakymai "Simas" ir "Generolas ir maršalas". Pirmajame matome, kaip enkavedistai, palaužę savo aukos - J. Žemaičio-Vytauto bandražygio - psichiką, atveda jį prie vado bunkerio. Antrojo apsakymo veiksmas vyksta Maskvoje, kur SSRS maršalas L.Berija tardo generolą Vytautą. Autorius pateikia du tardymo (protokolai iki šiol nežinomi) variantus: vienu atveju čekistas bando gudrumu palenkti ketvirtąjį Lietuvos prezidentą, kitu - kaip kaukę nusimetęs satrapas. Tai bene vienintelis panašios kompozicijos apsakymas mūsų literatūroje.

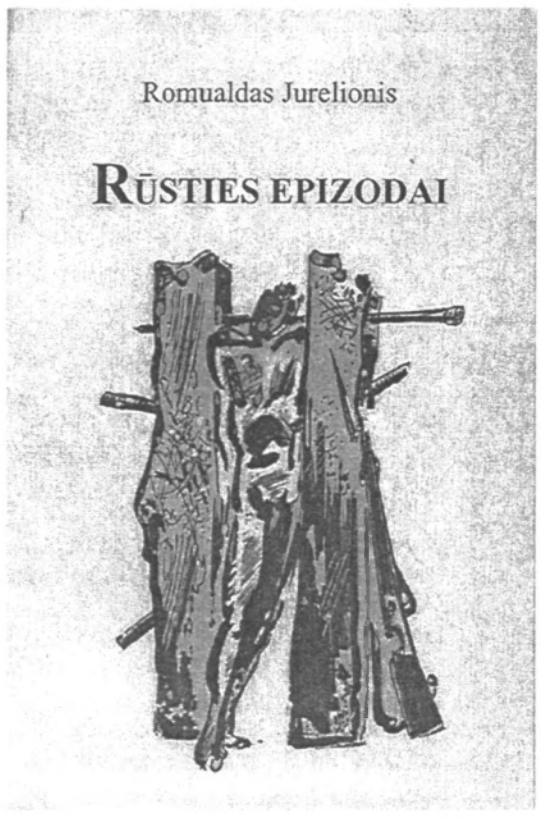

Apsakymai "Posėdis" ir "Gardenis" skirti dramatiškiems ir tragiškiems rezistencijos faktams - J.Kukausko-Gardenio išdavystei ir J.Lukšos-Daumanto žūčiai. Abiejuose apsakymuose autorius žingsnis po žingsnio, didindamas veiksmo įtampą, veda skaitytoją prie tragiško finalo.

"Rūsties epizodai" - trečioji R.Jurelionio grožinės literatūros knyga. Autorius, įvairiai žvelgdamas į kovų dėl laisvės istoriją, purena dirvą, kurioje turėtų brėsti laisvės derlius. O tokių pastangų labai labai reikia.

Kaimyniniai santykiai

Rusija, didysis mūsų kaimynas, lieja pyktį ant Lietuvos Seimo, kad šis priėmė SSRS okupacijos žalos atlyginimo įstatymą. Kaip pelytė išdrįso šiaušti prieš liūtą!? Reikėtų tylėti ir drebėti, kad neprarytų. Jau žinom jo aštrius dantis. Didybė - galybė. Negalima ją erzinti. Ne veltui Rusijos Dūmos Tarptautinių reikalų komiteto pirmininkas Dmitrijus Rogozinas mūsų parlamentarams liepia gydytis. Atrodo, nervų gydytojas jam pačiam praverstų. Netekęs šalto proto, jis pamiršo ne tik mandagumo taisykles, bet nežino, kaip prieš 10 metų atsirado laisva Lietuva. Rusija yra SSRS paveldėtoja. Jos istorija yra SSRS istorija. Jei SSRS pripažino Lietuvą kaip suverenią valstybę, tai kodėl dabartinė Rusija to nenori pripažinti? Ji vėl griebiasi seno sovietinio melo.

Valerijus Ostaninas, Rusijos Dūmos saugumo komiteto narys, piktai aiškina, kad 1940m. Lietuva nebuvo okupuota, kad čia statant fabrikus, į Ignalinos atominę elektrinę sudėti milžiniški pinigai, kad sovietiniais laikais Lietuva pasiekė išsivysčiusių Europos valstybių lygį. O mes, vyresnės kartos žmonės, labai gerai mename, kad geroji fabrikų produkcija keliavo į plačiąją SSRS. Čia liko tiktai atliekos ir užteršta gamta. O Ignalinos elektrinės bijo visa Europa. Kur dingo gražios ūkininkų sodybos, žmonių uždirbtas turtas? Nejaugi ir už išdraskytas lietuvių šeimas turime dėkoti? Tik atgavę Nepriklausomybę sužinojom, kiek esame atsilikę nuo užsienio valstybių. Labai nemiela tokio melagio kaimynystė. Dar prisiminkim, ką laimėjom tylėdami 1940 metais. O išvaduotojas, mūsų didysis kaimynas, nuo 1945 metų draskė Lietuvą pusę šimtmečio. O ardyti yra daug lengviau nei statyti. O dabar norime per dešimtį metų išsivynioti iš sovietinio voratinklio ir jau gyventi taip, kaip gyvena šalys, nepatyrusios panašaus siaubo.

Labai gerai, kad Vilniuje įvyko Tarptautinis kongresas, paskelbęs pasauliui apie sovietinį genocidą. Tik žalos atlyginimo iš Rusijos nėra ko tikėtis. Kol ten bus sovietinis mąstymas ir tvarka, ji niekada neatsistatys ir su kaimynais neatsiskaitys. Rusija tupi duobėje. Ten ir mus nori įtraukti. V.Putinas žino, kad jau užžėlė ištremtųjų ir nuteistųjų iškasti kanalai, įdirbti laukai, griūva jų fabrikai, ištuštėjo šachtos. Kas Rusiją atstatys? Vakarai jau šykščiau dalija jai paskolas. V.Putinas lietuviais nepasitikės. Nepaglostys nei A.Brazausko, nei A.Paulausko ir kitų į juos panašių. Kad tik atsigautų ir mūsų nuolankusis prezidentas... Pataikūnai reikalingi tik trumpam patarnavimui. Tuo labiau - įširdusiam kaimynui. Kaimyniniai santykiai turi būti pagrįsti teisingumu, bet ne baime. Tyčia liūto erzinti nereikia. O savo valstybinę teisę privalome pasakyti drąsiai. Protingas kaimynas tai suprastų. Kvailiui - nors be kailio liksi, niekaip neįtiksi.

Tenka pasitikėti savo jėgomis. Jei būtume vieningesni, darbštesni, sąžiningesni, greičiau atsigautume. Nereikėtų žvalgytis į Rytus. Ramiau mąstykime patys. Spauda, radijas ir televizija per daug kiršina mūsų žmones. Skelbia tik blogus dalykus. Gerų kažkodėl nemato. Keičiantis gyvenimui ir aplinkybėms, privalome keistis ir patys. Gudresnis, apsukresnis atranda darbo, bando išmokti naujo amato, keičia specialybę, rizikuoja. Jie nelaukia iš valstybės pašalpos. O ramesniems, žioplesniems visada sunkiau sekasi. Tinginiams ir girtuokliams nė viena valdžia nebus gera. Jie džiaugiasi demokratija, kai gali šūkauti, viską aplink keikti ir streikuoti. Jie labai patinka mūsų didžiajam kaimynui, nors tokių piliečių jie turi visą begalybę. Su savais nesusitvarko, o mus nori mokyti, vadina kvailiais. Tokiam kaimynui reikia į akis sakyti teisybę ir kuo greičiau, tuo geriau. Pasaulis mus išgirdo 1990-aisiais metais, išgirs ir dabar. Kitaip - mūsų laukia Čečėnijos likimas...

Nenoriu likti blogu pranašu. Po audros debesys išsisklaido. Išsisklaidys jie ir virš Lietuvos!

M.RIMKIENĖ

Šiauliai

Praeitį praskaidrins ateitis

Vyresnieji, žinantys mūsų šalį iki 1940 metų, jos kraštovaizdį, kaimą, žmonių papročius, elgesį, bendruomeninio gyvenimo būdą, šiandien sunkiai suprantami. Civilizacija nepaliaujamai keičia žmogaus savimonę, ugdo protą. Procesas amžinas, negrįžtamas, nevaldomas, žmoniją varantis pirmyn.

Dar prieš pusę amžiaus sunkiu darbu pelnė duoną, kaimynai nuoširdžiai bendravo, talkose nudirbdavo daug darbų, bendrai laidodavo mirusius, keldavo vestuves. Jaunimas rasotais vasaros vakarais dainomis linksmindavo kaimą, šmaikščiai pramogaudavo Užgavėnių, Joninių, kitomis progomis. Šeima buvo stiprioji visuomenės ląstelė, giminystės ryšiais jungianti didokus bendruomeninius būrius, o tėviškės trauka subendrinantis jų pagrindas. Padorumas, geranoriškumas, paslaugumas buvo aukštinamas, o pagieža, pavydas, godus kito užvaldymas smerkiamas ir retai pasitaikantis. Vaikai, paaugliai su vyresniais elgėsi pagarbiai. Tą diegė šeimose, mokyklose, religinėse bendruomenėse, visuomeninėse organizacijose.

Nutilus frontų kanonadoms, įsigalėjus okupaciniam režimui prasidėjo žmogaus nuasmeninimas, harmonijos griovimas, prisirišimo prie gimtosios žemės, savo tautos naikinimas, atneštosios sovietinės - kosmopolitinės pasaulėžvalgos forsuotas diegimas. Tai buvo daroma sistemingai, brutaliausiu smurtu, pykčiu ir melu paremtų jėgų. Žmonės dvasiškai suprastėjo, susvetimėjo, suvešėjo lietuviui nepriimtini žalingi įpročiai. Neliko ugdančių kultūrą, tautinę savimonę, dirbančių auklėjamąjį švietėjišką darbą organizacijų, šviesuoliai, mokytojai padaryti valdžios tarnais, svetimos ideologijos skleidėjais. Visos religinės konfesijos praktiškai buvo išstumtos už įstatymų ribų, įvardytos liaudies opiumu ir prieš jas įnirtingai kovojama valstybiniu masteliu. Marksizmas- leninizmas skelbė, kad gyvenantys savo darbu žemėje sukurs rojų tolimos ateities kartoms. Deja, naujųjų idėjų skelbėjai jau gyveno propaguojamos vizijos sąlygomis visuotinės utopinės gerovės kūrėjų darbo sąskaita.

Masinė, totalinė, psichologinė pavergėjų ir jiems parsidavusių vietinių pagalbininkų agresija žmonių dvasią maitojo visu pajėgumu, bet laisvės troškimo, savigarbos jausmo užmušti nesugebėjo. Sublykčiojus pirmiesiems priešaušrio spinduliams, išsiveržė nesulaikoma energija, ir laisvė buvo atgauta.

Šventoji euforija padarė stebuklą, nustebino pasaulį, suglumino priešus, tauta triumfavo nusimetusi nelaisvės grandines. Išsigandę visuotinio patriotinio Sąjūdžio kolaborantai nuščiuvo, tyliai pasitraukė į pasyvią rezistenciją ir labai sunerimę laukė. Tik neilgai - greitai susivokė, susiorientavo, nedelsdami įsitvirtino svarbiausiose ūkinėse, ekonominėse- finansinėse, politinėse, visuomeninėse- valstybinėse struktūrose. Persigrupavę persivadino, leksiką pakeitė, nauja terminologija papildė, kita spalva nusidažė. Vidų pasiliko tą patį, bet jau vakarietiškomis žiniomis papildytą. Manieros irgi naujos, vojažai tolimi ir turiningi, galimybės neribotos, pasiekimai stulbinantys. Bankai, aukšti valstybiniai postai, žaibu užvaldyti, didžiuliai turtai atvėrė naujus, netikėtus horizontus. Skambūs pareiškimai, kilnios deklaracijos, šauksmai valstybės gerovės, artimo labo vardu sujaukė tūlų žmogelių rūpesčių, vargų nualintą nuovoką, ir šie, įvaryti į neviltį, pilvo jėgos varomi, plaukia jiems nežinomos srovės kryptimi. Bet amžinoji kaita, dinamiškoji konkurencija yra gyvenimo pulsas, pažangos variklis. Laimi aktyvieji, apsukrieji, o savo triūsu gyvenantys nežino, gal ir nesusimąsto, kad jie anų atrama, visuotinės gerovės pagrindas.

Dvidešimto amžiaus karų gausa, revoliucijos, perversmai, imperijų griuvimas, valstybių išnykimas ir naujų susidarymas ypač skaudžiai palietė mūsų valstybę, jos gyventojus. Per penkiasdešimt nuožmaus smurto metų ištikimiausi tautos sūnūs ne savo valia pažino atšiauriausius Sibiro, Vidurinės Azijos rajonus, pasiekė tolimąją Australiją, Amerikos žemyną. Daugelio paskutinis atodūsis buvo palydėtas ilgesio aimana, gimtosios žemės, namų, savųjų netekties kančia. Žaizdos dar kraujuoja ir jas užgydys būsimos kartos, nepatyrusios niekšingo melo, nužmoginančios prievartos, pažeminimų.

Laikas švelnina, brandina, įprasmina; istorija - aiškina, įsimena, vertina; žmonės - mokosi, sprendžia ir taiso pirmtakų padarytas klaidas. Gyvenimiškoji patirtis liudija, kad rafinuočiausias melas paaiškėja ir juodžiausias blogis būna nugalėtas.

Algimantas STANKEVIČIUS

Marijampolė

Įtarinėjimams nepritariame

Visais laikais Lietuvos kariuomenės karininkija buvo ir yra žmonių gerbiamas ir mylimas visuomenės sluoksnis. Ta pagarba kyla iš to, kad karininkai prisiekia savo mokslu, jėgomis ir ginklu ginti ir mylėti Tėvynę, jos žmones, saugoti savo garbę ir orumą.

Tačiau gyvenime pasitaiko, kai karininkas, pamiršęs savo priesaiką, elgiasi negarbingai ir neoriai.

Mus visus nustebino tai, kad žmogus - karininkas, nebuvęs tremtyje, nepergyvenęs sovietų genocidinės okupacijos, ėmėsi KGB vaidmens, ieškodamas "teisybės", nepagrįstai įtarinėdamas išdavyste ir kolaboravimu sovietams mums visiems žinomus garbingus žmones. Tas žmogus - LAKS pirmininkas ats. plk. ltn. J.Užurka.

Su įniršiu pradžioje bandė spaudoje ir pasisakymuose apkaltinti KAM viceministrą E.Simanaitį. Gavęs visuotinį visuomenės nepritarimą, kreipėsi į prokuratūrą. Ten taip pat paneigė jo kaltinimus.

Tada su tokiu pat įniršiu (ir iš kur toks pyktis?) rašydamas laiškus VSK pirmininkui A.Katkui ir kitiems aukštesniems pareigūnams ir šmeiždamas Laisvės kovų dalyvius ir kitus garbingus ir žinomus žmones: dim. plk. ltn. Petrašką, A.Petrusevičių, dim. kpt. L.Čeponį, Šaulių sąjungos vadą J.Gečą ir kitus.

Negali ir neturi teisės kaltinti šiuos žmones, nežinodamas, ką jie išgyveno tremties ir sovietų okupacijos metais. Be to, ne p.Užurkos reikalas tirti šių žmonių biografiją, o saugumo organų ir prokuratūros.

Lietuvos kariuomenės vadas brg. gen. J.Kronkaitis laiške LAKS centro valdybai taip pat įspėja ats. plk. ltn. J.Užurką liautis nepagrįstai įtarinėti išdavyste ir kolaboravimu sovietams garbingus ir nusipelniusius tautai asmenis.

Mes, dim. ir ats. karininkai, pritariame kariuomenės vadui, nepritariame ir smerkiame ats. plk. ltn. J.Užurkos negarbingą elgesį ir siūlome:

už nepagrįstą įtarinėjimą ir šmeižtą atsiprašyti įžeistų žmonių per spaudą ir tuo atstatyti Lietuvos karininko garbę ir orumą.

plk. **S.BALČIŪNAS**
plk. ltn. **S.MATINĖNAS**
plk. ltn. **A.NAVAITIS**
mjr. **A.BERNADIŠIUS**
mjr. **M.STANKEVIČIUS**
kpt. **V.MISEVIČIUS ir kt.**

12 Nr. 26-27 (408-409) TREMTINYS 2000m. liepos 20d.

Atviras laiškas Lietuvos prezidentui Valdui Adamkui

Dar praeitame amžiuje Laurynas Ivinskis kalendoriuose rašė tautai: "Senovės grekonys, kad ir maži, bet didūs buvo, mat jie iš mažumės mokė savo vaikus trijų svarbiausių dalykų: joti arkliu, svaidyti vilyčias ir kalbėti tiesą".

Šiandiena mes atmetame vilyčias ir arklius, tačiau tiesos kalbėjimą ne. Su tiesa ir daina mes laimėjome laisvę. Šitą Jūs matėte iš toli ir "su ašaromis pergyvenote".

Deja, gal Jūs nesupratote tada ir dabar, jog ir ne visi mes buvom vieningi. Buvo aukštų pareigūnų, kurie vedė konfidencialias derybas su Gorbačiovu, ieškojo "politinių sprendimų" bei ekonominio savarankiškumo. Tiktai tuometinis, anot Gorbačiovo, nesukalbamas Landsbergis išgelbėjo mūsų Nepriklausomybę, ir mes nelikome su taip peršamu suverenitetu Sovietų sąjungos sudėtyje.

Gal Jums nežinoma, kaip po Nepriklausomybės atgavimo nesugriauti komunistų partijos, nomenklatūros ir "organų" likučiai klaidino tautą, dėl to tiktai nedidelės persvaros dėka į aukščiausią valdžią neatėjo jų statytinis. Tiktai pusė tautos suprato gresiantį pavojų. Tą lemtingą nakties valandą ji nėmiegojo ir su malda skaičiavo lėmusius Jūsų pergalės balsus. Pone Prezidente, žinokite, kad toje pusėje buvo visi tremtiniai, kaliniai ir jų vaikai.

Mes suprantame, jog ir Jūs, užjūryje šokdami tautinius šokius ir kalbėdami "Santaros šviesos" sueigose, mylėjote Tėvynę, tačiau mūsų ir Jūsų sudėtos ant Tėvynės aukuro aukos negali būti net matuojamos.

Mes Rusijos amžino įšalo žemėje alkani ir nuplyšę nutiesėme tai šaliai geležinkelius, pastatėme miestus, iškasėme kalnus rūdos, iškirtome taigas. Mes tenai palikome savo nelaisvės jaunystę, sveikatą, o daugelis ir gyvastį.

Kodėl Jūs nekalbate tiesos? Kodėl, atsisakydami atlyginti žalą, Jūs išdavėte mus?

Kodėl Jūs paniekinote žmogų, kuris visur ir visada kalbėjo tiesą, atvedė mūsų tautą į Nepriklausomybę, privertė Rusiją atsisakyti pretenzijų į mūsų žemę ir išvesti iš tos žemės savo kariuomenę, atvėrė pasaulio pripažinimą ir atvedė į Suvienytų tautų nares? Tą žmogų pripažįsta pasaulis, svetima norvegų tauta apdovanojo alternatyvia Nobelio premija, daugelis pasaulio universitetų suteikė garbės vardus. Tiktai komunistų partijos nomenklatūros ir "organų" likučiai vietoj pasididžiavimo tuo žmogumi be paliovos ir nuolat jį juodina.

Mes apgailestaujame, jog ir Jūs pasirinkote jų pusę. Jūs atmetėte istorijos neginčijamą faktą - pačiu lemtingiausiu ir pavojingiausiu metu jo vykdytas valstybės vadovo pareigas. Šiuo veiksmu Jūs iškėlėte save (su Brazausku) aukščiau, nors Jūsų abiejų nuopelnai valstybei dar nėra apčiuopiami, o dažnai ir abejotini.

Kas tai, infantilizmas ar arogancija, ar viskas kartu?

Biblijiniais laikais Apaštalas Jonas pasakė: "Ateina galingesnis už mane, kurio kurpių raištelio nesu vertas atrišti" (Evangelija pagal Matą). Kodėl Jums neužtenka drąsos ištarti teisybės žodį?

LPKTS Vilniaus sk. tarybos narys **Ričardas KALYTIS**

Liudiju

Birželio 13d. Vilniaus visuomeniniame Tribunole pagarsintas kaltinimas

Aš, Vytautas Kaziulionis, gimęs 1930m., vardan nukankintų ir sušaudytų bendro likimo brolių, Dievo ir žmonių akivaizdoje liudiju apie komunizmo padarytus nusikaltimus, fizinį ir dvasinį genocidą, vykdytą prieš pasaulio tautas.

1947m. lapkritį ir gruodį iš Suvalkijos, Dzūkijos į Vakarų Sibiro Tiumenės sritį riedėjo ilgi apšarmoję gyvuliniai vagonai, perpildyti niekuo nekaltų žmonių. Mus vežė į Sibiro miškų kirtavietes ir apgyvendino prastuose barakuose. Nuo šalčio ir bado pradėjo mirti vaikai ir seneliai.

Taurios širdies ir stiprios dvasios tautietis Kazimieras Jankauskas iš Šakių apskr. Jotiškių kaimo subūrė jaunimą į draugiją "Priesaika ištrėmime". Jos tikslas- gelbėti tautiečius ir visus tremtinius nuo vergvaldžių savivalės. Praėjus trejiems metams nuo draugijos įsteigimo, 1951m. kovo mėn. buvo suimti šie jos nariai: Kazimieras Jankauskas, Antanas Kybartas, Vytautas Kaziulionis, Antanas Volungevičius, Leonas Sidaras, Vaclovas Čaplikas, Petras Goberis, Jonas Stirna, Edmundas Vaišnora, Vosylius, Ragelis, Mačiulis (vardų neprisimenu).

Visus kankino ir tardė 8 mėnesius Tiumenės MGB rūsiuose. 1951m. spalio 19d. Vakarų Sibiro karinis tribunolas K.Jankauską ir A.Kybartą nuteisė sušaudyti, o kitus pasmerkė lėtinei mirčiai - po 25 metus lagerio, 5 metus be teisių, konfiskuojant turtą. Pasmerktos ir nuolatos persekiojamos buvo ir nuteistųjų šeimos. Neilgai ištvėrė ir mano tėvai, išauginę 7 vaikus, ir, netekę paskutinio sūnaus, mirė badu ir iš sielvarto. Kad buvo susidorojama su nekaltais žmonėmis, rodo ir 1992 04 02 Rusijos Federacijos Tiumenės prokuratūros nuteistiesiems išduota reabilitacijos pažyma. K.Jankausko, A.Kybarto pažymose rašoma: 1952 02 26 jie buvo nekaltai sušaudyti.

Po teismo, kurį aš pavadinčiau farsu, mane ir A.Volungevičių atvežė į patį atšiauriausią kraštą, Taimyro pusiasalį, į Norilske esantį 5-ąjį griežtojo režimo lagerį. Čia dirbome po 12 val. per dieną, - rausėme gyvenamiesiems namams pamatus, kapojome amžino įšalo žemę - ir buvome marinami badu. Vežant į darbą ir atgal, sargyba priekabiaudavo ir tyčiodavosi: guldydavo į sniego pusnis, pasipriešinusius šaudydavo.

Kantrybės taurė buvo perpildyta 1953m. gegužės 28d., kai kareivis iš sargybos bokšto keliomis automato serijomis nušovė septynis kalinius. Savo akimis mačiau krauju paplūdusius jų kūnus. Tiems, kurie dar buvo gyvi, bandėme padėti, tačiau nei tvarsčių, nei kitų medicinos priemonių neturėjome. Lagerio valdžia į tai nekreipė dėmesio. Tada iškėlėme ant barakų juodas protesto vėliavas ir paskelbėme Norilske politinių kalinių sukilimą. Į darbą neišėjo šešių lagerių žmonės - apie 30 tūkst. kalinių. Mes reikalavome komisijos iš Maskvos, naiviai manydami, jog Maskvoje niekas nežino, kas čia dedasi.

Po kelių savaičių atvyko Maskvos emisarai ir patys surengė kruviną puotą - iššaudė kelis šimtus beginklių kalinių.

Ne kerštо, o teisingumo vardan tai liudiju ir prašau visuomeninį Tribunolą komunizmo genocidą įvertinti taip, kaip buvo įvertinti fašizmo padaryti nusikaltimai.

Tremtyje ir lageriuose išbuvau 14 metų, ir čia pateikiau tik kelias nuotrupas iš to, ką mačiau, ką teko patirti.

Prie savo liudijimo Tribunolui pridedu reabilitacijos pažymas, išduotas K.Jankausko ir A.Kybarto artimiesiems, kur pažymima, jog 1952 02 26 jie buvo sušaudyti.

Vytautas KAZIULIONIS

Moralė ir politika dabartyje

(atkelta iš 6 psl.)

katalikiško jaunimo Taize sąjūdis, kuris stiprina kraštų moralines vertes ir dorovę. Aktyviai veikia ateitininkai ir skautai ir Lietuvoje, ir išeivijoje.

Bene įdomiausia yra tai, kad visi šie teigiami judėjimai remiasi išsilavinusiais, sąmoningais individais, kurie patys įsisavina krikščioniškas vertybes ir po to stengiasi jas įgyvendinti savo aplinkoje. Tokių individų skaičius auga visuose demokratiškuose kraštuose; jų skaičius didėja ir pas mus, nors, deja, jie lieka nepastebimi, nes nesiveržia į viešumą, neieško žiniasklaidos pripažinimo ir nepasirodo su savo nuotraukomis laikraščių pirmuosiuose puslapiuose. Mano nuomone, šie žmonės sudaro labai stiprų moralinį branduolį kiekviename krašte, ir jeigu jie sutiktų įsijungti į politiką ir mėgintų ten įvesti moralines vertybes, tautų ir valstybių ateičiai liktų daug gerų vilčių.

Galima daryti kai kurias išvadas

Politika ir moralė nėra priešpriešos, bet jos viena kitą papildo. Moralinių principų įtakoje politika turi galimybę tapti suhumaninta, gali net įgauti dvasinių atspalvių.

Iš visų istorijos bėgyje mėgintų politinių sistemų bene daugiausia galimybų "gero gyvenimo" vystymuisi suteiktų demokratija. Žinoma, ir demokratija turi daug silpnybių ir ribotumų, bet tos silpnybės gali būti sumažintos visiems geros valios žmonėms įsitraukiant į politinį darbą. Demokratija yra negalima be etninės/moralinės ideologijos. Joje yra galimybė įgyvendinti jau tūkstančius metų socialinius žmonių santykius, tvarkytis dekalogo principais.

Galima pastebėti, kad Lietuvoje nė viena politinė partija nėra aiškiai pasisakiusi už visišką krikščioniškos moralės įgyvendinimą, o krikščioniškame krašte tai yra būtina. Taip pat pasisakę už krikščioniškas vertybes partijų vadovai ir nariai privalėtų jas ir savo asmeniškame gyvenime, ir visuomenėje praktikuoti.

Grupės ir partijos susideda iš individų, ir pagrindinis bet kokios grupės branduolys yra šeima. Ir šių individų, ir šeimų moralinis sąmoningumas ir asmeniškas moralinių vertybių įsisavinimas yra tikroji bazė visos žmogiškosios bendruomenės suhumanėjimui. Todėl reikia labai rimtai rūpintis visų, ypač jaunimo ir šeimų, moraliniu auklėjimu.

Yra būtina atgaivinti pagarbą politikai ir politiniams darbuotojams. Lietuva ir išeivija yra turėjusi ir tebeturi sąžiningų, dorų politikų, kuriuos reikėtų pristatyti kaip pavyzdžius, o ne juos dažnai iš pavydo kritikuoti.

Tiek Lietuva, tiek išeivija išliko moraliai tvirtos, nors patyrė labai sunkių okupacijos ir tremties sąlygų. Dabar, atgavus laisvę, vyksta atsinaujinimas ir, mano nuomone, šis atsinaujinimas vyksta teigiama linkme. Yra tiek daug padaryta Lietuvos laisvinimui ir čia, ir Lietuvoje. Kiek daug gerų žmonių dirbo ir dirba čia visuomeninį darbą; kiek daug žmonių Lietuvoje rūpinasi našlaičiais, jaunimo auklėjimu ir krašto evangelizacija. Ne, komunizmas nesugebėjo mūsų tautos sunaikinti; nesunaikins jos ir nemoralus kapitalizmas.

Patikslinimas

Birželio 22d. "Tremtinio" Nr.24(406) Valerijos Paprockienės straipsnyje "Pagarbos ir atminties simbolis" dėl redakcijos kaltės yra netikslumų. Skelbiame patikslinimus ir atsiprašome gerb. autorės. Teksto dalis turėjo būti tokia:

"...Šiandien noriu padėkoti projekto autoriui Vaclovui Sakalauskui, skulptoriui Sigitui Straigiui, akmens darbus atlikusiam Erikui Vitkauskui. (...) Dėkojame asmenims, aukojusiems nemažas sumas: p.Juozui Armonaičiui, a.a. Juozui Ambrazui, Mindaugui Mališauskui, užsienyje gyvenantiems lietuviams Vaitoniui iš Kanados, Madeline iš Filadelfijos, p.Stasiui Sulai iš Santa Monikos. Už nuolatinę globą ir rūpestį dėkojame JE arkivyskupui Sigitui Tamkevičiui.

Pati didžiausia padėka Politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Kauno skyriaus Tarybai, kuri kantriai žingsnis po žingsnio nešė visą darbų krūvį iki šios dienos. Dėkoju Aleksandrui Valaičiui, Petrui Venslavičiui, Stanislovui Sajauskui, Antanui Karveliui, Vaidotui Navodunskiui, Kaziui Giedraičiui, Bernardui Vosyliui, Petrui Aidukui, Vyteniui Juškiui, Mečislovui Liutvinui, Rimvydui Toliušiui, Kęstučiui Endriukaičiui. Dėkoju visiems LPKTS Kauno skyriaus nariams, nes tai Jūsų nario mokestis sudarė didžiausią dalį visų išleistų pinigų statybai. (...)"

Paminklas jaunystėje nužudytai kartai

Tauragnai. Tai - neeilinė vietovė Lietuvos istorijoje. Lietuvos krikšto metu pirmųjų septynių pastatytų bažnyčių sąraše buvo ir Tauragnų bažnyčia (1387m.).

Sunkiai tauragniškiai išgyveno pirmąją bolševikinę okupaciją, o 1941m. prasidėjus sukilimui, jame aktyviai dalyvavo ir šio miestelio žmonės. Antrąkart sugrįžus bolševikams, į pasipriešinimo kovą stojo ir vyrai, ir moterys, ir vaikai. Tai buvo kova, kuri pareikalavo nemažai aukų. Jie ėjo į kovą už gražuolės Sėlos žydinčius sodus, už pro Inkartus nutįsusį knygnešių kelią. Ir žuvo. Tai - broliai Petravičiai, pirmasis "Aukštaičių kovos" redaktorius Pranas Ivonis-Klajūnas, jo brolis Stasys, sesuo Jadvyga, trys broliai Gimžauskai, Juotkos, Gaiveniai, Stundžios, Gaideliai ir daugelis kitų. Tada kovojo visa mūsų karta.

Prisimenant šias kovas ir įamžinant žuvusiųjų atminimą, Tauragnuose pastatytas paminklas, vaizduojantis partizanų kovas. Projekto autoriai - D.Smalskienė ir R.Mikulėnas. Tai paminklas nužudytai mūsų jaunystei.

Liepos 2d. vyko šio paminklo pašventinimas. Iškilmėse dalyvavo parapijos klebonas, kuris jį ir pašventino, atkurtos Vytauto apygardos vadas B.Zabulis, buvęs partizanas Juozas Bitkevičius-Šermukšnis.

Skaitomos žuvusiųjų partizanų pavardės, prie paminklo pražysta atneštos gėlės, iššautos kelios salvės - taip pagerbiami žuvusieji. Kalbėjo Seimo narys A.Stasiškis, Utenos rajono meras E.Pupinis, Vytauto apygardos vadas B.Zabulis, A.Daunys ir kiti.

Paminklas amžiams bylos ateinančioms kartoms, kokia buvo laisvės kaina. Kai pereini per Tauragnų apylinkių laukus, rodos, nė pėdsako nelikę pokario kovų. Žemė jau spėjo sugerti partizanų kraują ir motinų ašaras. Vėl žydi gėlės, žaliuoja medžiai ten, kur kadaise buvo bunkeriai ir slėptuvės. Eis metai ir motinos, atsivedusios prie šio paminklo savo vaikus ir vaikaičius, pasakos jiems apie žmones, kurie savo noru, laisva valia išėjo iš namų ir žuvo. Jie paaukojo savo jaunystę, gyvybę, kad išdidžiai skambėtų LIETUVOS vardas.

Alfonsas DAUNYS

Ar bus atstatytas paminklas Obeliuose?

Bolševizmo aukų memorialas, pastatytas 1942 metais, stovėjo Obelių kapinių viduryje aukščiausioje vietoje. Priešais paminklą palaidoti žuvusieji kovose su bolševikais.

Paminklo autorius ukrainietis architektas Chotaščenko tuo metu gyveno Obeliuose.

Paminklas sukomplektuotas iš penkių į vidurį aukštėjančių stačiakampių plokščių. Kraštinių plokščių apatinėje dalyje įspausti žemyn krintantys spygliuoti spinduliai. Viršutinėje dalyje dvigubų kryžių juosta. Tarpinių plokščių apatinė dalis statmenai banguota, šioje dalyje įkomponuota po goreljefinę kario galvą su šalmu, viršutinėje dalyje lotyniškas įrašas. Vidurinės plokštės apatinėje dalyje yra lietuviškas įrašas, viršutinėje - plačiu apvadu juosiamoje apskritoje nišoje Kristaus galvos goreljefas. Viršuje grakštus ažūrinis kryžius su spinduliais. Paminklo ilgis apie 9m, aukštis per vidurinę plokštę apie 3,8m.

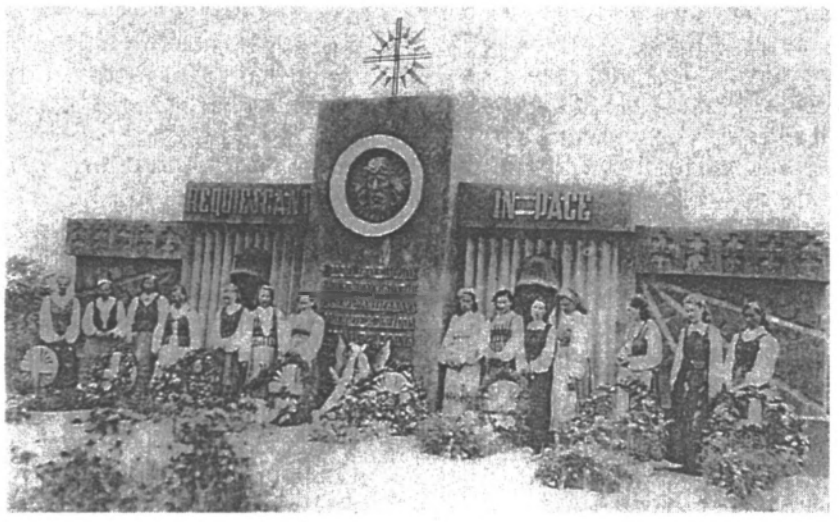

Pagal Broniaus Kviklio knygas "Mūsų Lietuva", "Lietuvos Bažnyčios", paminklas pastatytas 1941m. Obeliuose žuvusiems kovose su bolševikais. Priešais paminklą palaidoti trys nežinomi Lietuvos kariai, bėgę nuo raudonosios armijos vežami iš Obelių į Rusiją. Iššoko iš vagonų, bet buvo sugauti ir sušaudyti. Taip pat palaidoti Petrauskas, Seibutis, Petras Putra, Algis Stankevičius, Juozas Šnioka. Virš jų kapų stovėjo standartiniai karių kryžiai su palaidotųjų pavardėmis.

Paminklas pradėtas griauti palaipsniui nuo 1946 metų. Toks paminklas buvo vieninteliš Lietuvoje. Obeliuose sudaryta visuomeninė organizacija "Palikimas", kuri siekia atstatyti okupacijos metu sunaikintą paminklą.

Komisija prašo atsiliepti žuvusiųjų šeimos narius ar žinančius apie palaidotus prie paminklo žmones. Sunaikinti kryžiai, kartu ir palaidotųjų pavardės. Tikimasi ateinančiais metais atstatyti bent kryžius. Svarbu išsiaiškinti, kuris kieno kapas. Todėl ką nors žinančius ar turinčius paminklo nuotraukų prašome užeiti į **istorijos muziejų Obeliuose** (*Vytauto 18*) ar paskambinti tel. *(8-278) 58825.*

Paminklo atstatymas prikl ausys ne tik nuo obeliečių noro, Rokiškio raj., bet ir visos Lietuvos. Turėtų būti neabejingi ir Lietuvos 1941 metų birželio sukilimo vadovai bei dalyviai.

Organizacijos "Palikimas" narys
Andrius DRUČKUS

Didžioji viltis sugrįžti - išsipildė

Karaliaus Mindaugo karūnavimo dieną - liepos 6-ąją - Irkutsko srities Tulūno rajono politiniai kaliniai ir tremtiniai šventė kartu. Jie rinkosi į Radviliškio rajono Dambavos kaimą, kur vietinėje bažnytėlėje Šv. Mišias aukojo Šeduvos parapijos klebonas Gintaras Jonikas. Antroji renginio dalis vyko Daugyvenės kultūros istorijos muziejuje-draustinyje, kaimo klojime. Tremtinys Vytautas Mosteika svečiams įteikė rašomą atsiminimų knygą, kurioje aprašyti tremtinių tulūniečių susitikimai. Iš jos sužinome, kad pirmasis šio regiono tremtinių ir politinių kalinių suvažiavimas įvyko 1989m. birželį, aprašyti ir vėlesni susitikimai, žmonių prisiminimai, jų nuotaikos. Renginį paįvairino Panevėžio etnografinis ansamblis "Radasta". Daug įdomių savo nelengvo gyvenimo nuotrupų pažėrė buvę tremtiniai - P.Černa, I.Savickaitė-Abromaitienė, J.Steponaitytė-Poškienė, E.Matuliauskaitė-Butvilienė, J.Jotautas ir kiti. Skaudžiausias akimirkas anuomet Tulūnoje užfiksavo fotografas R.Dainys. Jis šiame susitikime pateikė nemažą jų pluoštą.

Šie žmonės kitaip mąsto apie gyvenimo prasmę, jiems artimesnės nelaimės ir nelaimės, nes patys daug neteko, prarado savo artimuosius, namus ir ilgam laikui Tėvynę. Tačiau Tėvynei šie žmonės liko ištikimi, neprarado jai pagarbos ir begalinės meilės. Tai atsitiko todėl, sakė renginio dalyvė Irena Abromaitienė, kad tremtinius lydėjo viltis - sugrįžti. Ir ji išsipildė.

Susitikimo dalyviai prie klojimo (centre - klebonas G.Jonikas)

Pranas LUKOŠEVIČIUS
Radviliškis

Skausmingas jubiliejus

Prieš 50 metų, 1950-ųjų birželio 24d., Varėnos raj. Žaliamiškyje įvyko skaudi tragedija. Čekistų užverbuotas išdavikas parodė Dainavos vado Liongino Baliukevičiaus-Dzūko vadavietę. Nelygioje kovoje žuvo pats vadas, jo adjutantas Augustinas Babrauskas-Švendrys, Juozapavičiaus tėvūnijos vadas Antanas Vailionis-Špokas ir partizanas Antanas Kokniavičius-Švedrys.

Karžygių atminimui LPKTS Varėnos skyrius kartu su LGGRT centro darbuotojais prie buvusio bunkerio pastatė kryžių, o prie kelio Lazdijai-Varėna (apie 0,5 km nuo žūties vietos) - standartinį atminimo ženklą.

Liškiavos bažnyčioje už žuvusiuosius buvo laikomos šv. Mišios, Merkinės klebonas K.Kazlauskas pašventino kryžių ir atminimo ženklą. Varėnos 14-ojo bataliono krašto apsaugos savanoriai žuvusiuosius pagerbė garbės saliutu. Iškilmių metu kalbėjo Krašto apsaugos viceministras E.Simanaitis, Seimo nariai - A.Kašėta, A.Petrusevičius, dimis. pulk. leit. J.Petraška, Varėnos "Ąžuolo" vidurinės mokyklos 10 kl. mokinė Agnė Petrauskaitė, konkurso "Laisvės kovų ir kančių istorija" dalyvė, perskaitė ištraukas iš savo rašinio. Partizanų dainas atliko Varėnos tremtinių ansamblis "Viltis" ir Vilkaviškio bei Kibyšių etnografiniai ansambliai.

Vytautas KAZIULIONIS
LPKTS Varėnos skyriaus tarybos pirmininkas

Skelbimas

Liepos 29d. (šeštadienį) Panevėžio Švč. Trejybės bažnyčioje įvyks Vorkutos politinių kalinių susitikimas. Šv. Mišios bus aukojamos 11 val. Po to visi pabendrausime prie švediško stalo.

(Patiksliname ankstesnę informaciją)

Organizatoriai

LGGRT centro Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisija skelbia pretendentų rezistento vardui gauti sąrašą

Pradžia Nr.12

Vitalija Abromaitienė - Venckūnaitė, ryšininkė, Šakių apskr. Paežerėlio valsč. 1944-1946m.
Antanas Adomonis (po mirties), ryšininkas, Utenos apskr. Anykščių valsč. 1944-1947m.
Anicetas Adomavičius, ryšininkas, Vilkaviškio apskr. Alvito valsč. 1948-1950m.
Pranas Adomavičius (po mirties), partizanas, Alytaus apskr. Seirijų valsč. 1944 06 - 1944 11
Vytautas Aleksa, partizanas, Marijampolės apskr. Kalvarijos valsč. Perkūno būrys 1945 03 - 1945 07
Antanas Aleknavičius, karys, Seredžiaus valsč. Vietinė rinkt. 310 batalionas 2 kuopa, 1944 02 16 - 1944 05 15
Petras Aleksandravičius (po mirties), ryšininkas, Alytaus apskr. Daugų valsč. 1944-1945m.
Stanislovas Aliukonis (po mirties), rėmėjas, Trakų apskr. Onuškio valsč. 1944-1945m.
Marijona Ališauskienė, rėmėja, Ukmergės apskr. Didžiosios Kovos apyg. Plieno būrys 1945-1949m.
Rapolas Aukštuolis (po mirties), rėmėjas, Utenos apskr. Molėtų valsč. Vėtros būrys 1948-1951m.
Kazys Balaika (po mirties), pogr. organ. narys, Marijampolė, 1941-1945m.
Stasys Balčius (po mirties), partizanas, Varėnos apskr. Varėnos valsč. 1947-1948m.
Klemensas Balcišis (po mirties), ryšininkas, Utenos apskr. Anykščių valsč. 1944-1945m.
Kazimieras Balza, ryšininkas, Šiaulių apskr. Pakruojo valsč. Vytauto Didžiojo būrys 1944-1951m.
Antanas Banys, rėmėjas, Raseinių apskr. Šiluvos valsč. 1948-1949m.
Petras Banys, rėmėjas, Raseinių apskr. Šiluvos valsč. 1948-1949m.
Pranas Banys, rėmėjas, Raseinių apskr. Šiluvos valsč. 1948-1949m.
Povilas Banys, rėmėjas, Raseinių apskr. Šiluvos valsč. 1948-1949m.
Antanas Bartkus, pogr. organ. narys, Telšių apskr. pogr. organ. "Audra" 1947-1948m.
Adomas Bendikas, partizanas, Kretingos apskr. Darbėnų valsč. 1944-1945m.
Stanislovas Benetas, ryšininkas, Panevėžio apskr. Vadoklių valsč. 1944-1947m.
Genovaitė Blažonienė- Grambaitė, rėmėja, Alytaus apskr. Daugų valsč. Dainavos apyg. 1944-1948m.
Izidorius Budrikas (po mirties), ryšininkas, Tauragės apskr. Žygaičių valsč. Kęstučio apyg. Briedžio būrys 1945-1947m.
Leonas Butkus (po mirties), partizanas, Kretingos apskr. Darbėnų valsč. Kardo rinkt. 1945-1948m.
Albinas Čepas, pogr. organ. narys, Ukmergės apskr. Panoterių valsč. 1945-1946m.
Pranas Černeckis (po mirties), pogr. spaudos platintojas, Kretingos apskr. Skuodo valsč. 1941-1945m.
Anelė Danilevičiūtė, pogr. organ. narė, Prienai, 1944-1946m.
Petrė Dargevičienė- Vytaitė, ryšininkė, Telšių apskr. Rietavo valsč. Kęstučio apyg. Pušies, Rambyno būrys, 1946-1954m.
Elena Dominienė- Balaišytė, ryšininkė, Utenos apskr. Anykščių valsč. 1945-1948m.
Jonas Algirdas Drakickas, ryšininkas, Anykščių apskr. Skiemonių valsč. 1946-1952m.
Jonas Drūlia (po mirties), pogr. organ. narys, Kauno apskr. Garliavos valsč., pogr. organ. "Geležinis vilkas" 1945 01 - 1945 02
Juozas Iliuška (po mirties), rezervinio būrio partizanas, Vilkaviškio apskr. Kybartų valsč. Žaibo būrys 1945-1951m.
Antanas Jackevičius, ryšininkas, Rokiškio apskr. Južintų valsč. Margio rinkt. Dariaus ir Girėno būrys 1946-1952m.
Juozas Jakimavičius, rėmėjas, Lazdijų apskr. Punsko valsč. 1945-1949m.
Zita Jokubynienė- Iliuškaitė, ryšininkė, Vilkaviškio apskr. Kybartų valsč. Žaibo būrys 1945-1951m.
Vincas Jakutis (po mirties), partizanas, Tauragės apskr. Gaurės valsč. Rolando būrys 1945-1948m.
Bronis Jančiulevičius (po mirties), partizanas, Lazdijų apskr. Ąžuolo būrys 1945 06 - 1945 10
Boleslovas Jankauskas (po mirties), karys, Šiaulių apskr. Užvenčio valsč. Vietinė rinkt. 1944 02 16 - 1944 05 15
Jonas Jankauskas (po mirties), sukilimo dalyvis, Utenos apskr. Užpalių valsč. 1941 06 22-28
Juozapas Jankauskas (po mirties), partizanas, Šiaulių apskr. Radviliškio valsč. Alberto Pumpučio- Galijoto būrys 1945-1948m.
Jonas Janušauskas (po mirties), partizanas, Kauno apskr. Vilkijos valsč. 1944 06 - 1944 12
Ona Jarmoškienė- Armonaitė, ryšininkė, Raseinių apskr. Viduklės valsč. Kęstučio apyg. Birutės rinkt. Žaibo būrys 1945-1947m.
Petras Jasiūnas (po mirties), partizanas, Rokiškio apskr. Juodupės valsč. Kalpoko būrys 1945 01 - 1945 04
Stanislovas Jocys (po mirties), pogr. organ. narys, Telšių apskr. Luokės valsč. 1940-1941m.
Vytautas Jovaiša, pogr. organ. narys, Klaipėda, pogr. organ. "Vytautas" grandies narys 1950 04 - 1950 05
Antanas Jundulas (po mirties), sukilimo dalyvis, Plungės apskr. 1941 06 22-28
Vincentas Juozaitis (po mirties), pogr. spaudos leidėjas, Kaunas, 1946-1947m.
Klementina Kapčinskienė- Ručytė, rėmėja, Marijampolės apskr. Balbieriškio valsč. Tauro apyg. Geležinio Vilko rinkt. 1944-1950m.
Aleksas Kaselis, karys, Ukmergės apskr. Vietinė rinkt. 108 batalionas 2 kuopa 1944 02 16 - 1944 05 15
Stanislovas Kaupas (po mirties), sukilimo dalyvis, Telšių apskr. Luokės valsč. 1941 06 22-28
Jonas Kaušakys (po mirties), rėmėjas, Anykščių apskr. Anykščių valsč. Viesulo būrys 1945 04 - 1945 10
Aleksandras Kazlauskas (po mirties), sukilimo dalyvis, Šiaulių apskr. Pakruojo valsč. 1941 06 22-28
Elena Kazlauskienė- Karčiauskienė- Zablockytė, rėmėja, Kelmės apskr. Užvenčio valsč. 1945-1949m.
Petras Kiaušas (po mirties), sukilimo dalyvis, Panevėžio apskr. Naujamiesčio valsč. 1941 06 22-28
Stasys Kisielius, karys, Ukmergės apskr. Vietinė rinkt. 1 batalionas 1944 02 16 - 1944 05 15
Kęstutis Kondratas, sukilimo dalyvis, Mažeikių apskr. Viekšnių valsč. 1941 06 22-28
Kazimieras Jonas Kryževičius, pogr. organ. narys, Telšiai, pogr. organ. "Audra" 1947-1950m.
Antanina Kumžienė- Vitkutė, ryšininkė, Tauragės apskr. Šilalės valsč. Rutenio būrys 1948-1951m.
Juozas Kvalita (po mirties), ryšininkas, Kauno apskr. Garliavos valsč. 1945-1946m.
Andrius Kvalkauskas (po mirties), ryšininkas, Lazdijų apskr. Rudaminos valsč. 1944-1945m.
Julius Kvaraciejus, ryšininkas, Alytaus apskr. Varėnos valsč. 1944-1945m.
Ignas Kvedaras, karys, Šiaulių apskr. Pašvitinio valsč. Tėvynės apsaugos rinkt. 1944 07 - 1944 08
Elconora Laukagalytė, ryšininkė, Panevėžio apskr. Troškūnų valsč. Kuprio būrys 1944-1949m.
Algimantas Lavinskas, pogr. organ. narys, Alytus, 1949-1950m.
Ignas Leliuga, partizanas, Plungės apskr. Kazimiero Kubiliaus būrys 1945-1946m.
Petras Linkevičius (po mirties), ryšininkas, Panevėžio apskr. Šeduvos valsč. Žalioji rinkt. 1945-1947m.
Petronėlė Liudžienė- Mažeikaitė, rėmėja, Marijampolės apskr. Igliškėlių valsč. 1944-1946m.
Jonas Lūža (po mirties), ryšininkas, Plungės apskr. Kulių valsč. 1947 01 - 1947 11
Juozas Maceika (po mirties), partizanas, Utenos apskr. Tigro būrys 1944-1945m.
Aniceta Macijauskienė- Brazdeikytė (po mirties), ryšininkė, Telšių apskr. Plungės valsč. 1944-1947m.
Ona Mackutė, ryšininkė, Utenos apskr. Molėtų valsč. Vytauto apyg. Trimito būrys 1949-1951m.
Albinas Malašauskas (po mirties), ryšininkas, Kaišiadorys, 1947 01 - 1947 06
Jonas Markauskas (po mirties), ryšininkas, Ukmergės apskr. Želvos valsč. 1944-1945m.
Pranciškus Maščinskas, ryšininkas, Marijampolės apskr. Šilavoto valsč. 1944-1950m.
Marijona Matuzevičiūtė, ryšininkė, Panevėžio apskr. Panevėžio valsč. Žalioji rinkt. Briedžio būrys 1951-1953m.
Vincentas Morkūnas (po mirties), ryšininkas, Panevėžio apskr. Pumpėnų valsč. 1944-1946m.
Petronėlė Mickienė- Pociutė, ryšininkė, Raseinių apskr. Viduklės valsč. 1944-1946m.
Pranas Midvikis, ryšininkas, Tauragės apskr. Batakių valsč. Jono Strainio būrys 1944-1945m.
Jonas Mikalauskas (po mirties), ryšininkas, Utenos apskr. Debeikių valsč. 1945-1946m.
Bronius Mikita, pogr. organ. narys, Zarasų apskr. Antazavės valsč. 1940-1941m.
Petras Mikita (po mirties), sukilimo dalyvis, Zarasų apskr. Antazavės valsč. 1941 06 22-28
Kazys Mikšiūnas, karys, Seredžius, Vietinė rinkt. 310 batalionas 4 kuopa 1944 02 16 - 1944 05 15
Genė Miliuonė- Sakalauskaitė, ryšininkė, Alytaus apskr. Daugų valsč. 1945-1948m.
Vytautas Narkevičius, karys, Rokiškio apskr. Obelių valsč. Vietinė rinkt. 1944 02 16 - 1944 05 15
Jonas Navalinskas (po mirties), rėmėjas, Biržų apskr. Saločių valsč. 1944-1945m.
Edmundas Navickas (po mirties), rėmėjas, Vilnius 1946-1948m.
Antanas Panavas (po mirties), partizanas, Zarasų apskr. Rimšės valsč. Mamerto Laurinėno- Mingailos būrys 1945-1947m.
Antanas Petrauskas (po mirties), rėmėjas, Zarasų apskr. Dusetų valsč. 1945-1946m.
Antanas Pinkevičius (po mirties), rėmėjas, Utenos apskr. Utenos valsč. 1944-1945m.
Aldona Rakauskienė- Gudaitė, partizanė, Ukmergės apskr. Siesikų valsč. Slyvos būrys 1945-1946m.
Albertas Rusteika (po mirties), partizanas, Utenos apskr. Molėtų valsč. Vytauto apyg. Trimito būrys 1949-1951m.
Antanas Samsanavičius, ryšininkas, Marijampolės apskr. Igliaukos valsč. Tauro apyg. Geležinio Vilko rinkt. 1949-1952m.
Simonas Sirutis (po mirties), rėmėjas, Utenos apskr. Užpalių valsč. Vytauto apyg. Liūto rinkt. 1944-1945m.
Petras Šablinskas (po mirties), ryšininkas, Rokiškio apskr. Obelių valsč. 1945-1950m.
Viktoras Šimonis, karys, Marijampolė, Vietinė rinkt. 4 kuopa 1944 02 16 - 1944 05 15
Stasys Šulcas (po mirties), partizanas, Šiaulių apskr. 1945-1946m.
Antanas Vaikšnoras (po mirties), partizanas, Lazdijų apskr. Veisiejų valsč. Ąžuolo būrys 1945 05 - 1945 08
Vaclovas Venckus (po mirties), partizanas, Ukmergės apskr. Siesikų valsč. 1945-1947m.
Bronius Vilkauskas (po mirties), partizanas, Varėnos apskr. Perlojos valsč. Dainavos apyg. Šarūno rinkt. 1949 01 - 1949 09
Zigmantas Zinkevičius (po mirties), ryšininkas, Trakų apskr. Vievio valsč. 1944-1945m.
Antanas Žilionis, partizanas, Lazdijų apskr. Leipalingio valsč. 1944-1947m.

(B. d.)

Atsiliepimus apie šiuos kandidatus siųskite adresu: *LGGRTC Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisija, Gedimino 40, Vilnius. Pasiteirauti tel. 31 41 57.*

Irena MONTVYDAITĖ - GIEDRAITIENĖ

Pirmasis paminklas

Lietuvoje jau aušo Atgimimo rytas. Varniuose buvusių politinių kalinių ir tremtinių iniciatyva slapčia buvo pastatytas ir pašventintas pirmasis paminklas "Kovotojams už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę - 1944-1953m.". Žmonių kančia ir skausmas granite įprasminti tik dabar, praėjus vos ne pusei šimto metų.

Žemaičių apygardos partizanai narsiai kovojo su bolševikais. Šie Varniuose, kituose miestuose įkūrė NKVD centrus, kur smogikų būriai rengė pasalą po pasalos. Partizanų kūnai buvo užkasami netoli miškų urėdijos pastato, už tvarto: prie apleisto prūdo, prie lauko tualeto... Paskutinių Žemaičių apygardos partizanų: Vlado Montvydo-Žemaičio, Broniaus Alūzos-Bedalio, Irenos Petkutės-Neringos palaikai taip pat buvo užkasti prie miškų urėdijos tvarto.

Yra gyvų liudininkų, kurie mena tas dienas, kai enkavedistai atvesdavo sušaudytųjų artimuosius, kaimynus atpažinimui. Motinos alpo, prašė enkavedistų, kad patiems leistų palaidoti savo vaikus, tačiau atsakymas buvo pats ciniškiausias: "Neužsitarnavo!" Vlado Montvydo-Žemaičio artimųjų, jam žuvus, jau nebebuvo, išskyrus vaikus. Atpažinimui iš Nevardėnų kaimo iškviesti buvę kaimynai. Kur užkasti paskutinių žuvusių partizanų palaikai, nežinoma. Grįžusi iš tremties (apie 1960m.) Bronė Montvydienė vaikštinėjo po Varnius, klausinėjo tuomet stribais buvusių, kur užkasti jos vaikų tėvo palaikai, tačiau atsakymo negavo: vieni tylėjo, kiti - melavo. Ji iki šiol nežino, kur yra V.Montvydo-Žemaičio palaikai

Vėliau, šalia buvusio stribyno, atliekant žemės darbus, į paviršių iškildavo žmonių kaulai. Tačiau niekas tada neleido jų surinkti ir tinkamai palaidoti. Varnių kapinaitėse ilsisi V.Montvydo žmona Bronislava, o jos vyrui skirta vieta iki šiol tuščia. Tik iškilęs gražus paminklas kovotojams už Lietuvos laisvę simbolizuoja šios kovos prasmę ir mūsų atmintį.

Praėjusių metų gegužės pradžioje buvo paminėtas šio paminklo atidengimo dešimtmetis. Tada Varniuose buvo labai daug garbių svečių - atvyko istorikai, LR Seimo nariai, dvasiškiai. Prie pirmojo paminklo minutei stabteli varniškiai ir miestelio svečiai, nes tai mūsų visų skaudi atmintis.

Nuotr. *Paminklas žuvusiems kovotojams už Lietuvos nepriklausomybę*

Skelbimai

Rugpjūčio 5d. (šeštadienį) 10 val. Seirijų bažnyčioje bus aukojamos Šv. Mišios už septynis žuvusius partizanus. Lazdijų r., Bestraigiškės miške, prie bunkerio žuvimo vietoje, bus šventinamas kryžius.

Anelė GRIŠKEVIČIENĖ

Prašyčiau per "Tremtinį" padėti surasti Lietuvoje gyvenančią **NIUNEVIČIŲ** šeimą. Iki 1958m. mes buvome kaimynai, gyvenome Komijoje, Syktyvkare, Rabočaja g.16(buto numerio neprisimenu). Man tada buvo 15 metų.

Romanas Niunevičius gyveno kartu su mama dviejų kambarių bute, vedė, dirbo stalių ceche (viršininku). Jam tada galėjo būti apie 25-30 metų.

Šiuo metu man 58-eri. Dažnai prisimenu puikią lietuvių šeimą. Syktyvkare tada gyvenau su mama, Marija Zubrickaja. Į tėvynę, Lvovo sritį, išvykome 1958m., o Niunevičių šeima dar pasiliko. Tikiuosi, kad Romanas Niunevičius su šeima dar gyvi, ir prašau juos atsiliepti.

Mano adresas: *79038 Ukraina ul Kitaiska 2/70 Lvov Michail Zubrickij*

Mano tėvas Martynas Laurinčiukas 1940m. gruodžio mėn. 31d. sovietinės okupacijos metais buvo suimtas ir 1941m. kovo mėn. 27d. išvežtas į Kotlos lagerį. Kaip nurodyta 1989m. liepos 25d. reabilitacijos pažymoje Nr. 13-10/89, jis mirė 1943m. rugpjūčio mėn. 12d. lageryje. Aš, Alfonsas Laurinčiukas su mama Julijona Laurinčiukiene, gim. 1893m., 1941m. birželio mėn. 14d. buvome ištremti į Sibirą ir, kiek pamenu, apgyvendinti Pečlago lageryje. 1947m. su mama pabėgome iš Sibiro ir grįžome į Lietuvą, kur slapstėmės iki 1956m.

Prašau atsiliepti tuos, kurie iš Šiaulių buvo tremiami 1941m. birželio mėn. 14d.,ir tuos, kurie galėjo gyventi tame pačiame "Pečlage", ir mus prisimenančius.

Mano adresas: *J.Šliūpo g.17, Šiauliai*
Pagarbiai - Alfonsas Laurinčiukas

Juozas Juraitis, šiuo metu gyvenantis Stirnėnų k., Alksnėnų paštas, Vilkaviškio r., prašo atsiliepti **Ireną LELIENĘ-Gervelytę**, gimusią Vytautų k., Veisiejų r., kuri buvo kalinama Magadane.

1941m. birželio 23d. Juozas Mizaras dalyvavo ginant Vytauto Didžiojo tiltą Aleksote. Kautynėse J.Mizaras žuvo.

Asmenis, pažinojusius **Juozą MIZARĄ**, kartu dalyvavusius kautynėse arba buvusius bendradarbius, prašome atsiliepti: ***Birutė MIZARAITĖ- KURTINAITIENĖ, Lietuvininkų 12, Marijampolė; tel. (8-243) 51587, 51992.***

ILSĖKITĖS RAMYBĖJE

Jonas Vareika
1922-2000

Gimė 1922m. birželio 3d. Rūkiškės k., Raguvos valsč., Panevėžio apskr. Lietuvos kariuomenės savanorio šeimoje. Patriotais tėvai auklėjo ir savo sūnus Joną ir Juozą.

Mokėsi Skuodo gimnazijoje. 1941m. birželio 14-osios naktį enkavedistai išvežė Joną tremtin. J.Vareika pateko į Komiją, į Syktyvdinsko rajoną. Sunkiai dirbo ir badavo. Po lagerio pateko į Syktyvkarą, kuriame išsekęs, išbadėjęs buvo priglaustas tremtinių iš Žemaitijos. 1947m. iš tremties pabėgo į Lietuvą. Dirbo Vabalninkų žemės ūkio mokykloje. 1949m. suimtas, kalinamas Klaipėdos kalėjime. Nuteistas 3m., bausmę atliko Pamaskvės ir Permės sr. lageriuose.

1956m. grįžo į Lietuvą, apsigyveno Panevėžyje, vėliau Vilniuje. 1958m. vedė, užaugino dukrą ir sūnų.

1991m. mirus žmonai ir broliui Juozui, išvyko į JAV slaugyti sergančios motinos, nes šeima 1944m. buvo pasitraukusi į Vakarus. Būdamas Amerikoje, dalyvavo Čikagos lietuvių suėjimuose. Grįžęs į Lietuvą 1999m. vasarą sunkiai susirgo ir mirė.

Palaidotas Kelmėje šalia savo žmonos.

Vincas Meškauskas
1910-2000

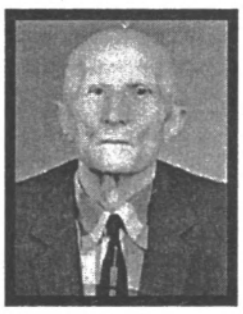

"Tas laisvės nevertas, kas negina jos" - skelbia užrašas ant paminklinio kryžiaus, po kuriuo amžinojo poilsio atgulė buvęs politinis kalinys Vincas Meškauskas.

Velionis gimė Šernalės kaime, Mažeikių apskr. 1945m. nuteistas 10m. kalėti ir 5m. tremties. Pateko į Komiją, kalėjo įvairiuose lageriuose, gyveno Pečioroje. Į Lietuvą grįžo tik 1985m. Visą likusį gyvenimą skyrė Atgimimui. Velioniui Klaipėdos mieste buvo išduotas pirmasis lietuviškas pasas. Pirmuoju įrašytas ir į LPKTS Klaipėdos sk. narius.

Palaidotas savo gimtajame krašte Žemaičių Kalvarijos kapinėse.

Reiškiame nuoširdžią užuojautą artimiesiems.

LPKTS Klaipėdos skyrius

Kazys Marcinkus
1928-2000

Gimė ir augo Gudaičių k., Joniškio raj. ūkininkų šeimoje. Besimokant 8-oje Joniškio gimnazijos klasėje, areštuotas ir nuteistas 5-eriems metams be teisės grįžti į Lietuvą.

Kalėjo Čiukotkos lageriuose. Neakivaizdiniu būdu baigęs vidurinę mokyklą ir Irkutsko žemės ūkio technologijos institutą, dirbo dėstytoju Tulūno žemės ūkio technikume.

Grįžęs į Lietuvą (jau vedęs tremtinę), apsigyveno ir dirbo Radviliškyje. Mirė po sunkios ir ilgos ligos.

Palaidotas Sidabravo kapinėse.

Nuoširdžius užuojautos žodžius tariame giminėms.

LPKTS Radviliškio skyrius

Leonardas Petrauskas
1928-2000

Leonardas Petrauskas gimė ir augo Raseinių apskr., Betygalos valsč., Tilindžių k. Anelės ir Jono šeimoje. 1939m. baigė pradinę keturių skyrių Nedėlės mokyklą.

1944m. rusams okupavus šalį, jis, dar paauglys, buvo partizanų ryšininku. 1949m. per susišaudymą su stribais žuvo tėvas. 1950m. buvo pašauktas į okupantų kariuomenę, bet išėjo partizanauti. 1953m. patekęs į čekistų rankas, buvo žiauriai tardytas ir nuteistas.

Į Lietuvą grįžo 1989m.

L.Petrauskas, karys savanoris, palaidotas Senavos kapinėse Kaune.

Bendražygiai

Emilija Kviklienė
1910-2000

Velionė gimė Trakų raj., Semeliškių k., ūkininko šeimoje. 1935m. ištekėjo už mokytojo Jono Kviklio.

1941 06 14d. ištremta į Altajaus kr., 1944m. įkalinta Taišeto lageryje. 1957m. nuvyko pas ištremtus tėvus į Krasnojarsko kr., Mansko raj. Vyras mirė lageryje Archangelsko srityje.

1958m. E.Kviklienė grįžo į Lietuvą, prisiregistravo Karmėlavoje. Vėliau gyveno Kaune.

Mirė po ilgos ligos. Palaidota Karmėlavos kapinėse.

LPKTS Kauno skyrius

TREMTINYS SL289
Vyr. redaktorius Romualdas Jurelionis
lit. red.: Danutė Bartulienė
korekt.: Audronė Kaminskienė
tech.red.: Vesta Milerienė
Kaina 2 Lt
Mūsų adresas: Laisvės al. 39, 3000 Kaunas, tel. 323204
Spausdino AB "Aušros" spaustuvė, Vytauto pr.25, Kaunas. Ofsetinė spauda 4 sp. lankai. Tiražas 5600. Užs. Nr.3110

Rankraščiai negražinami. Autoriaus nuomonė nebūtinai sutampa su redakcijos nuomone.